

Piia Niemi

**ROCK-KLUBIKEIKKOJEN
ALKAMISAJAT SUOMESSA**
Katsaus aiheesta käydyn keskustelun retorisiin
vakuuttamiskeinoihin

Opinnäytetyö
Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Marraskuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 20. marraskuuta 2015
Tekijä(t) Piia Niemi	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kulttuurituotannon koulutusohjelma
Nimeke Rock-klubikeikkojen alkamisajat Suomessa – Katsaus aiheesta käydyn keskustelun retorisiin vakuuttamiskeinoihin	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö tutkii rock-klubikeikkojen alkamisajoista käytyä keskustelua ja aiheesta annetuissa kommentteissa käytettyjä retoriikan vakuuttamiskeinoja. Tarkasteltavina ovat yleisön, artistien sekä keikkajärjestäjien näkökulmat. Aihe on ajankohtainen, mutta sitä on tutkittu useimmiten vain yleisön näkökulmasta keikkojen alkamisaikojen aikaistamisen puolesta ja vastaan -gallupeilla. Tavoitteena on lisätä aiheen informaatioarvoa luomalla hajanaisesta aineistosta selkeämpää ja helpommin lähestyttävämpää samalla tuottaen aiheesta uutta tietoa. Opinnäytetyön tilaajana toimii Suomen Rock-klubien Liitto ry, joka on vuonna 2010 perustettu valtakunnallinen rock-klubien etujärjestö.</p> <p>Työn alussa perehdytään suomalaisten rock-klubien historiaan ja nykypäivään sekä tehdään katsaus keikkojen alkamisaikoihin. Työn tutkimuksellisessa osuudessa aineistoa karsitaan ja jäsenellään teemoittelun avulla sekä analysoidaan retorisen analyysin keinoin. Analyysin kohteena on retoriikan vakuuttamiskeinojen esiintyminen aineistossa, eli se miten kommentteissa on pyritty vakuuttamaan lukijoita. Niiden ohessa tutkitaan myös sofististen kumoamisten esiintymistä. Aineisto kerättiin pääosin laajalaisesti Internetistä, muun muassa keskustelupalstoilta, sosiaalisesta mediasta, uutisista sekä radio- ja videohaastatteluista. Osa kommentteista on myös aihetta käsitelleistä lehtiartikkeleista.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset ovat tärkeitä itselleni tulevana kulttuurituottajana. Suomen Rock-klubien Liitto ry ja sitä kautta keikkajärjestäjät saavat työni kautta yhteen kerättyä tietoa eri osapuolten erilaisista näkemyksistä keikkojen alkamisaikoihin. Opinnäytetyö voi toimia rohkaisuna aikaisempien alkamisaikojen kokeiluille. Myös artistit saavat työn kautta äänensä kuuluviin omiin työaikoihinsa liittyen ja yleisö vielä yhtenäisemmin omat mielipiteensä kuuluviin.</p> <p>Yleisön kommentteja asiaan löytyi hyvin ja artisteillakin oli aineistossa vahvoja mielipiteitä asiaan. Heiltä ei kuitenkaan löytynyt paljoakaan aikaistamista vastustavia kannanottoja. Keikkajärjestäjien mielipiteitä asiaan löytyi vähiten. He ovat kommentoineet todella vähän asiaa julkisesti, vaikka he ovat keikkojen alkamisaikojen aikaistamisen kannalta avainasemassa. Heiltä kaivattaisiin lisää kannanottoja asiaan. Aihetta tulisikin tutkia lisää – ja nimenomaan keikkajärjestäjien ja klubien näkökulmaan keskittyen.</p>	
Asiasanat (avainsanat) rock, musiikkiklubit, konsertit, musiikkiala, retoriikka	
Sivumäärä 51	Kieli suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Laura Hokkanen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Suomen Rock-klubien Liitto ry

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 20 th November 2015
Author(s) Piia Niemi	Degree programme and option Cultural Management
Name of the bachelor's thesis Show times at rock clubs in Finland – Overview of used rhetoric modes of persuasion in public discussion about show times	
Abstract The purpose of this bachelor's thesis was to study what kind of rhetoric modes of persuasion are used in the public discussion about show times. The thesis focuses on the perspectives of a gig's audience, musicians and gig organizers. This subject has been studied before only from the audience's point of view using opinion polls. This bachelor's thesis aimed at putting together the existing scattered material and it was assigned by Suomen Rock-klubien Liitto ry which is the national interest group for rock clubs. At the beginning of this bachelor's thesis there is an introduction to the history of Finnish rock clubs and the present situation along with an overview of the starting times of shows. The research material was gathered mainly from discussion forums, social media, news, radio interviews and video interviews. Part of it was also from articles in music magazines. The material was categorized thematically and analysed by rhetorical analysis. In the analysis the use of rhetoric modes of persuasion in the material was studied, that is, what kind of attempts were made to persuade readers. The occurrence of sophistical refutations was also studied on the side. The results of this bachelor's thesis are important to me as an upcoming cultural producer. The national interest group for rock clubs and gig organizers get information about the opinions of different groups about show times. This bachelor's thesis could serve as encouragement for trying earlier show times. This bachelor's thesis also presents the opinions of musicians and the public concerning the matter. There was an abundance of comments on the matter from the public and musicians had strong opinions on the matter as well. There were not many comments from the musicians opposing the earlier starting times of gigs. The fewest comments on the matter came from gig organizers. The study showed that gig organizers have commented on this subject very little in public even though they play a key role in changing show times. The discussion about show times is lacking comments from them. This subject needs further research and especially focusing on the perspective of gig organizers and rock clubs.	
Subject headings, (keywords) rock, music clubs, concerts, music trade, rhetoric	
Pages 51	Language Finnish
Remarks, notes on appendices	
Tutor Laura Hokkanen	Bachelor's thesis assigned by Suomen Rock-klubien Liitto ry

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KATSAUS SUOMALAISTEN ROCK-KLUBIEN HISTORIAAN.....	2
2.1	Rockin rantautuminen Suomeen.....	2
2.2	Keikat kouluilla, nuorisokerhoissa ja lavatansseissa	3
2.3	Klubitoiminnan alku	5
2.4	Elävän musiikin yhdistysten synty	6
2.5	Uusi kaupunkikulttuuri	7
2.6	Rock-klubeja myös muualle Suomeen	9
3	SUOMALAISTEN ROCK-KLUBIEN NYKYTILANNE.....	11
3.1	Katsaus Suomen rock-klubeihin	11
3.2	Keikkojen alkamisajat	13
4	RETORIikka	15
4.1	Ethos	17
4.2	Pathos.....	18
4.3	Logos	19
4.4	Sofistiset kumoamiset.....	20
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -MENETELMÄ JA AINEISTON ANALYYSI.....	22
5.1	Aineisto.....	22
5.2	Aineiston teemoittelu.....	24
5.3	Retorinen analyysi aineistoanalyysitapana	24
6	TUTKIMUSTULOKSET	26
6.1	Ethos – aineiston uskottavuuteen perustuvat argumentit.....	26
6.2	Pathos – aineiston tunteisiin vetoavat argumentit	30
6.3	Logos – aineiston järkeen vetoavat argumentit	34
7	POHDINTA	40

1 JOHDANTO

Agentti-promoottori Jouni Markkasen (Radio Rock 2015) mukaan Suomen klubikulttuuri eroaa muusta maailmasta – ”Kaikkialla muualla maailmassa soitetaan viikoilla ja ”ihmisten aikaan”. Suomessa on semmoinen, että soitetaan viikonloppuna ja keskellä yötä.”

Maailmalta saadun mallin mukaan Suomenkin rock-klubeilla on viime aikoina vähitellen alettu siirtyä aikaisempiin keikkojen alkamisaikoihin. Itse olen ollut keikkojen alkamisajoista kiinnostunut jo kauan. Menettäisivätkö keikkajärjestäjät tulojaan, jos keikat alkaisivat aikaisemmin, vai laajentaisivatko aikaisemmat alkamisajat jopa asiakasuntaa? Aihe on ollut pitkään esillä, mutta muutos kentällä on ollut melko hidasta, joten etenkin keikkajärjestäjien näkökulma asiaan mietityttää itseäni tulevana kulttuurituottajana.

Tein maaliskuussa 2014 aiheesta proseminarityön osana kulttuurituotannon opintojani ja siitä hetkestä tähän päivään keikkojen alkamisaikojen aikaistamista vaativan Keikat alkamaan aikaisemmin -Facebook-sivun tykkääjämäärä on noussut 1907:stä 3437:ään. Aihetta ei ole kuitenkaan tutkittu paljoakaan, useimmiten vain puolesta ja vastaan -gallupeilla. Tutkimuksen vähäisyys ja aito kiinnostus asiaan olivat suurimmat syyt valita keikkojen alkamisajat opinnäytetyöni aiheeksi. Työni tavoitteena on kuitenkin tarkastella tilastojen sijaan aiheesta käytyä keskustelua.

Tutkin työssäni aiheesta puolesta sekä vastaan annettuja kommentteja ja niissä käytettyjä retoriikan vakuuttamiskeinoja. Opinnäytetyöni tavoittelee puolueetonta katsantoa julkisuudessa esillä olleisiin yleisön, artistien sekä keikkajärjestäjien näkökulmiin asiasta. Tulokset ovat itselleni tärkeitä tulevana kulttuurituottajana ja niistä voi olla hyötyä myös keikkajärjestäjille klubiensa kehittämisessä. Työni kuvaa myös nykykulttuurin tutkimuksen ilmiön tarkastelua ja kulttuurikeskustelun roolia. Työni tilaajana toimii Suomen Rock-klubien Liitto ry, joka on valtakunnallinen rock-klubien etujärjestö.

Työni on rajattu koskemaan ainoastaan rock-klubeilla järjestettävien keikkojen alkamisaikoja. Termi ’rock’ tarkoittaa kaikkia vuoden 1955 jälkeen rock’n’rollista jalostuneita musiikkityylejä. Rock-musiikilla on valtava määrä alalajeja. (Suuri musiikkitie-

tokirja 1991, 170.) Klubi tarkoittaa pohjimmiltaan kerhoa eli saman intressin omaavien yhteisöä tai heidän kerhohuoneistoaan (Turtia 2005, 264). Nykyisin klubi voidaan ymmärtää myös keikkapaikaksi. Osa klubeista on profiloitu tietyn yleisön ja musiikin paikaksi, kun taas osa soittaa hyvinkin monenlaista musiikkia. (Nevalainen 2005, 11.)

Määrittelen tässä työssä rock-klubin paikaksi, jonka pääasiallinen toiminta muodostuu keikkojen järjestämisestä. Keikat eivät siis ole vain ohjelmallinen kilpailuvaltti muita ravintoloita vastaan, vaan klubit on perustettu juuri elävän musiikin esittämistä varten (Bruun ym. 1998, 474). Kovinkaan pitkään Suomessa ei vielä ole ollut rock-klubeja, joten esittelen työn historiakatsauksessa myös muita keikkapaikkoja, jotka ovat toimineet alkusysäyksinä rock-klubeille.

Konsertti, eli keikka, on yleisölle järjestetty musiikkiesitys. Keikat ovat bändin ja yleisön vuorovaikutuksen kautta yhteisesti tuotettuja. Yleisö voi laulaa mukana bändin kanssa ja bändi voi puhua yleisölle. Keikat ovat uniikkeja ja niiden kokonaisuus vaihtelee joka kerralla. (Fisher ym. 2010.) Keikan alkamisajalla tarkoitan työssäni ajan-kohtaa, jolloin illan varsinainen pääesiintyjä saapuu lavalle ja aloittaa keikan.

Työssä perehdytään ensin suomalaisten rock-klubien historiaan ja nykypäivään sekä kurkistetaan keikkojen alkamisaikoihin olemassa olevien lähteiden varassa. Työn tutkimukselliseen osuuteen retoriikka ja retorinen analyysi tarjoavat keinot aineiston tutkimiseen ja sen analysointiin.

2 KATSAUS SUOMALAISTEN ROCK-KLUBIEN HISTORIAAN

2.1 Rockin rantautuminen Suomeen

Suomi julisti vuonna 1939 talvisodan syttyessä maahan tanssikiellon, joka kielsi tanssien järjestämisen vankeuden uhalla. Kun vuonna 1948 tanssikielto poistui kokonaisuudessaan, Suomen viihde-elämä virkistyi. (Niiniluoto 2014.) Elävää musiikkia kuultiin 1950-luvun alkupuolella lähinnä ulkomaisen viihdemusiikin muodossa huippuravintoloissa, kuten Kaivohuoneella ja Kalastajatorpalla, sekä jazzia muun muassa Messu-hallissa. Myös Linnanmäen huvipuiston ulkonäyttämöllä (kuva 1) järjestettiin konsertteja. (Huhtamäki 2013, 11.)

KUVA 1. Linnanmäen ulkoilmanäyttämö (Ekelund 1971, 105)

Linnanmäen ulkonäyttämöllä kuultiin myös ensimmäisen kerran rock-kappale osana konserttia elokuussa 1956, kun esiintymässä ollut amerikkalainen Deep River Boys esitti tulkintansa Bill Haley & His Cometsin Rock Around the Clockista. Rock-musiikin leviäminen Suomeen alkoi todenteolla Rock Around the Clock (Tunnista Tuntiin) -elokuvan ensi-illasta Helsingissä syyskuussa 1956. (Huhtamäki 2013, 12–13.)

Turun Pyrkivä järjesti Suomen ensimmäiset rock-konsertit 22.lokakuuta 1956 Turun konserttisalissa. Orkesteri koostui maineikkaista suomalaisista jazz-muusikoista. Lehtitietojen mukaan aikaisemman konsertin jälkeen nuoret pitivät kaduilla meteliä ja kymmeniä jouduttiin pidättämään. Myöhemmin Turun Sanomissa ilmoitettiin, että Turun poliisi kieltää rock-tilaisuuksien järjestämisen Turussa järjestyshäiriöiden vuoksi. Kielto kuitenkin poistui jo alle kolmessa kuukaudessa. (Toivonen 2003, 19–39.)

2.2 Keikat kouluilla, nuorisokerhoissa ja lavatansseissa

Suomessa 1960-luvulla elävää rock-musiikkia pystyi kuulemaan lähinnä koulujen nuorisotilaisuuksissa tai lavatansseissa (kuva 2), joihin oli hankittu sekä tanssiorkesteri että rockbändi (Nevalainen 2005, 10). Pääkaupunkiseudulla oli lisäksi lukuisten eri kaupunginosien nuorisokerhoja. Keikkatarjonta oli pääkaupunkiseudulla siis huomattavasti paremmat kuin muualla Suomessa, koska koulujakin oli siellä paljon enemmän. (Bruun ym. 1998, 85.)

KUVA 2. Perinteinen lavatanssipaiikka Etelä-Pohjanmaalla (Aroheimo-Marvia ym. 2003, 480)

Helsingin kaupungin nuorisokahvila, Haka-kerho, oli paikka, jossa järjestettiin säännöllisesti keikkoja. Keikat ajoittuivat torstaille ja esiintyjäkaarti oli monipuolinen. Haka-kerho toimi vuodesta 1957 vuoteen 1969. Se joutui lopettamaan toimintansa, koska uudet keikkapaikat olivat vähentäneet sen suosiota. (Suomen Jazz & Pop Arkisto 2014.) Myös Kulttuuritalolla järjestettiin jo 1950-luvun lopulta lähtien keikkoja. Kulttuuritalolla oli poliittinen maine, mutta musikit eivät piitanneet siitä. Useimpien konserttien takana olivat Rytmii Musiikki Oy:n konserttijärjestäjät Paavo ja Antti Einiö. He toivat Suomeen ensimmäisten joukossa maailmanluokan muusikoita. Pop- ja rock-konsertteja alettiin järjestää Kulttuuritalolla runsaasti etenkin vuodesta 1967 lähtien. (Malmberg 2008, 48–55.)

Lisäksi yksi keskeinen 1960-luvun keikkapaikka oli Expo-halli Kasarmitorilla, jossa järjestettiin säännöllisesti myös ulkomaisten artistien keikkoja. Merkittävä näyttämö oli myös helsinkiläinen Natsa, josta tuli 1960-luvulla kitarapopin keskuspaikka. (Bruun ym. 1998, 70, 126.) Kesällä 1968 helsinkiläiset undergroundnuoret vuokrasivat Lönrotinkadulta kolmi-kerroksisen kivitalon, johon he perustivat monitoimitalon kulttuurille. Lönkan talolla järjestettiin konsertteja ja filmiesityksiä. Lopulta huumeiden käyttö ja siitä aiheutuneet ongelmat ajoivat Lönkan talon sulkemaan ovensa jo saman vuoden lokakuussa. (Rantanen 2000, 88–90.)

2.3 Klubitoiminnan alku

Suomessa ei ollut vielä 1970-luvulla klubiverkostoa, vaan keikkapaikkoina toimivat esimerkiksi koulut ja osakuntahuoneistot. Rock-klubien ensimmäisiä versioita alkoi syntyä yliopistokaupunkeihin. Helsinkiläisiä opiskelijataloja innosti keskioluen vapautuminen ja he alkoivat seurata ruotsalaista klubijärjestelmää, jossa opiskelijatalojen illat oli avattu myös ulkopuolisille kerhokortin avulla. (Bruun ym. 1998, 165, 179.)

Myös Tavastian historia alkoi juuri siitä, kun hämäläisosakunnan Hämäläistentalossa järjestämien tanssien suosio laski keskioluen vapautumisen myötä, ja niin 1970-luvulla ”Hämis” muuttui Tavastiaksi (Laamanen 2000, 5–6). Samalla ennen vain opiskelijoille avoinna ollut paikka muuttui avoimeksi kaikille yli 18-vuotiaille. Hämäläisosakunta oli palkannut Kalle Torisevan johtamaan muutosta. Syynä muutokseen oli Ruotsista saatu inspiraatio varojenkeräyksestä opiskelijakunnalle klubia pyörittämällä. Tavastiasta tuli musiikkiklubi – keskiviikot olivat rock-illoja, torstait jazz-illoja, perjantaisin ja lauantaisin oli diskot ja sunnuntaisin ikärajan ilta. (Kostiainen 2000, 8–10.)

Suomessa oli 1970-luvulla pinnalla diskovillitys ja diskoja perustettiin ympäri maata. Diskoissa esiintyi välillä myös rockbändejä. Diskojen suosiota nosti huvivero. Elävän musiikin keikkojen lipputuloista neljännes piti maksaa huviverona valtiolle. Jazz, kansanmusiikki ja klassinen musiikki olivat rock-musiikkia vastoin verovapaata. Tavastia saikin tuottonsa 1970-luvulla muiden kuin rock-keikkojen järjestämisellä, ja Natsakin muutettiin diskoksi. (Bruun ym. 1998, 179, 241.)

Kulttuuritalo säilyi aktiivisena keikkapaikkana, kun Fazerin konserttitoimisto järjesti enemmän tapahtumiaan Kulttuuritalolla, esimerkiksi Queenin, Led Zeppelinin ja Jethro Tullin keikat (Malmberg 2008, 67). Keväällä 1978 Ralf Örn perusti Kallion Rockklubin eli Kill Cityn. Siellä viihtyivät lähinnä punkkarit ja esiintymissaliin mahtui vain 50 ihmistä. Kill City lopetti jo syksyllä 1979, kun talo sai purkutuomion. Kill City oli kuitenkin merkki siitä, että vastaavanlainen musiikki- ja alakulttuuriyhteisö oli varsin potentiaalinen Suomessakin. (Rantanen 2000, 99–102.)

2.4 Elävän musiikin yhdistysten synty

Toukokuussa vuonna 1978 Helsingissä perustettiin Elävän musiikin yhdistys eli Elmu. Yhdistyksen tarkoituksena oli yhdistää yleisö ja soittajat, lisätä elävän musiikin esittämismahdollisuuksia ja parantaa suomalaisen musiikin laatua. Lisäksi he halusivat poistaa huviveron, turvata kansalaisten katusoitto-oikeuksia ja saada treenitiloja. 1970-luvun alusta saakka oli jo perustettu Suomeen popmusiikkiyhdistyksiä, kuten Joensuun Popmuusikot vuonna 1970. Kyseiset järjestöt olivat kuitenkin eri bändien omia kerhoja. Elmu sen sijaan halusi, että soittajat ja yleisö kohtaavat. (Bruun ym. 1998, 244–245.)

Elmu alkoi heti kesäkuussa 1978 järjestää omaa Elmupoli-klubiaan Vanhalla Polilla. Sisäänpääsyyn vaadittiin Elmun jäsenyyttä ja niin jäsenmäärä kohosi nopeasti. Klubi oli huippusuosittu ja loppuvuodesta Elmussa oli jo 9000 jäsentä. (Rantanen 2000, 94–97.) Myös muualle Suomeen alkoi syntyä Elävän musiikin yhdistyksiä jo vuoden 1978 aikana. Loppuvuodesta 1979 perustettiin Elävän Musiikin Liitto, johon kuului neljän-toista paikkakunnan yhdistykset, esimerkiksi Kouvolan ja Seinäjoen Kemut sekä Mikkelin Melmu. (Bruun ym. 1998, 272–273.) Osan yhdistyksistä toimintaan oli kuitenkin sekoittunut poliittisuus SDNL:n jäsenten muodossa ja valtakunnallinen Elävän Musiikin Liitto kompastui erimielisyyksiin, joiden takia Helsingin Elmukin irtisanoutui liitosta (Rantanen 2000, 102–103).

KUVA 3. Elmun väkeä Helsingin Lepakon pihalla elokuussa 1979 (Aroheimo-Marvia ym. 2003, 595)

Helsingin Elmun suuri haave oli perustaa musiikkitalo, jossa on treenitiloja ja tilaa järjestää tapahtumia (Bruun ym. 1998, 245). Elokuussa 1979 parikymmentä nuorta valtasi Lepakon maalivaraston, jonka he halusivat muuttaa musiikkitaloksi. Muutama päivä aiemmin Elmu oli jättänyt kaupungille anomuksen varaston muuttamisesta kulttuurikäyttöön. Valtauksen takana ei kuitenkaan ollut Elmu, vaan kansalaisaktivisti Teemu Lehto, joka halusi nopeuttaa asioiden kulkua. Seuraavana päivänä Lepakko tyhjennettiin ja ovet suljettiin kiinteistöviraston toimesta. Valtaajat perustivat Lepakon pihalle telttaleirin. Kuvassa 3 on Lepakko pihoinen. (Rantanen 2000, 81–86.)

Kaupunki kuitenkin keskusteli nuorten kanssa jo muutaman päivän sisään ja antoi Elmulle luvan jatkaa Lepakon siivousta, mutta tiloissa ei saanut järjestää tapahtumia. Kaupunki ehdotti talon vuokraamista Elmulle, niin ettei kaupunki joudu osallistumaan remontti- tai kunnossapitokustannuksiin. Ehdotus hyväksyttiin ja viiden vuoden pituinen sopimus alkoi marraskuussa 1979. Remontti jatkui, mutta keikkoja ja muuta kultuuria talossa alettiin järjestää heti. (Rantanen 2000, 81–86, 109–114.)

2.5 Uusi kaupunkikulttuuri

Vuonna 1980 Lepakon kulttuuritoiminta hiljeni isomman remontin ajaksi, mutta puoleltoista vuoden remontin jälkeen vuonna 1982 kunnostettu Lepakko avattiin. Paikalla alettiin järjestää viikonloppukonsertteja, joissa esiintyi muun muassa J. Karjalainen ja Hanoi Rocks. Lepakon remontin aikana Elmupoli oli jatkanut toimintaansa Polilla ja syksystä 1980 alkaen myös Natsalla. (Rantanen 2000, 123–131.)

Kulttuuritalolla keikkojen rooli kasvoi 1980-luvulla – talossa esiintyi muun muassa Duran Duran, Hanoi Rocks ja Dingo (Malmberg 2008, 77). 1980-luvulla Tavastian (kuva 4) johtoon siirtyi Juhani Merimaa, joka oli aiemmin ollut Hämmäläisosakunnan kuraattorina ja hallituksen jäsenenä. Merimaan aikana Tavastiasta profiloitui enemmän rock-klubi. Tavastian yläkertaan avattiin myös Backstage, jossa esiintymään pääsivät uudet bändit. (Kostiainen 2000, 11.)

KUVA 4. Tavastia-klubin edusta 1980-luvulla (Tamminen & Sohlstén-Nedeström 2012, 174)

Vuonna 1984 uusi citykulttuuri levisi Suomeen ja klubien suosio lisääntyi (Rantanen 2000, 135–137). Uusi alkoholilaki lisäsi baarien oikeuksia ja Alko kevensi tarjoiluohjesääntöjään. Myös anniskeluoikeuksia alettiin myöntää vapaammin ja sen myötä ravintoloiden määrä kasvoi voimakkaasti. (Sillanpää 2002.) Elävän musiikin tarjonta lisääntyi ja sitä oli tarjolla melkein joka kapakassa. Tavastialla oli lähes viisi keikkaa

viikossa. (Bruun 1998, 401–402.) Juhani Merimaa toteaa vuoden 1985 olleen vuosi, jolloin rock-musiikista tuli ravintoloille asiakkaita rajoittavasta tekijästä asiakkaita lisäävä tekijä (Isokangas ym. 2000, 9).

Elmu jätti kaupungille keväällä 1987 varauksen Lepakon tontille rakennettavasta 15-kerroksisesta monitoimikeskuksesta. Lepakon tilat alkoivat käydä puutteellisiksi ja Ruoholahden alueen kaavoitustyöt olivat alkamassa. (Rantanen 2000, 146–147, 163–164.) Vuonna 1985 Helsinkiin perustettiin Elannon omistama Café Metropol, joka oli koko kolmivuotisen taipaleensa ajan huippusuosittu. Café Metropolissa esiintyi kuuluisia suomalaisbändejä. Klubin kukoistus pohjautui massoja yhdistävään rockmusiikkiin, uuteen kaupunkikulttuuriin ja glamouriin. (Isokangas ym. 2000, 10–15.)

Pääkaupunkiseudun ulkopuolella, esimerkiksi Tampereella, oli kuitenkin vielä 1980-luvun puolivälissä hankala päästä keikoille. Yo-talolla oli keikkoja, mutta sinne päästäkseen tarvitsi opiskelijakortin. Tampereen elävänmusiikin yhdistys perustettiin vuonna 1985 I-Klubille ja sinne oli sisäänpääsy yhdistyksen jäsenillä. Vuonna 1986 Temu alkoi kuitenkin etsiä klubiksi sopivaa vanhaa tehdasrakennusta. Tulli muutti pois Tullikamarilta ja yhdistys kiinnostui rakennuksesta. Tullikamari remontoitiin talveksi Tampereen Teatterin käyttöön, mutta teatterin lähdettyä takaisin omiin tiloihinsa Temun Tullikamarin klubi avautui elokuussa 1988. Klubin sekä Pakkahuoneen tiloissa nähtiin alusta saakka niin suomalaisia kuin ulkomaisia yhtyeitä. Pakkahuonetta johti Tampereen kulttuuritoimisto ja heidän tilojaan alettiin kutsua Tullikamarin kulttuurikeskukseksi. (Sillanpää 2014.)

2.6 Rock-klubeja myös muualle Suomeen

Vuoden 1990 alussa lama alkoi lähestyä ja Hämmäläisten säätiö halusi Tavastia-klubista entistä tuottoisamman. He antoivat potkut Juhani Merimaaalle ja palkkasivat johtoon Jukka-Pekka Pajusen, joka halusi lopettaa rock-keikat kannattamattomuuden vuoksi. Uusi johtaja peruutti myös kaikki Tavastian VIP-kortit ja niin rock-väestö kävi boikotoimaan uutta Tavastiaa. Vuoden aikana Tavastian liikevaihto kuitenkin pieneni yli kuudella miljoonalla ja vuoden 1991 alkupuolella se joutui konkurssiin (Bruun ym. 1998, 434–435). Saman vuoden heinäkuussa Juhani Merimaan ja Pekka Görmanin Helsingin Rock And Roll Oy avasi taas Tavastia-klubin (Tavastia-klubi 2014a).

Vuonna 1991 helsinkiläinen klubikulttuuri kukoisti ja elävää musiikkia oli tarjolla kantakaupungin klubeissa. Elmun toiminta-ajatukselle ei ollut enää tarvetta. Myös Kaapelitehtaan kulttuurikeskus huojutti Lepakon statusta. Lepakon esiintyjät keskittyivät raskaamman rockin puolelle. (Rantanen 2000, 167–168.) Kulttuuritalo meni konkurssiin 1990-luvun alussa ja keikkoja järjestettiin aiempaa vähemmän. Konkursin jälkeen Kulttuuritalo vuokrasi saliaan eri toimijoille ja esiintymässä nähtiin niin Iron Maiden, Black Sabbath kuin monet muutkin isot yhtyeet. (Malmberg 2008, 90–93, 97–98.) Koiton talolla oli 1990-luvulla Club Teatro -niminen paikka, jossa nimekkäät suomalaiset yhtyeet, kuten HIM ja Apocalyptica, soittivat ensimmäisiä keikkojaan (Friman ym. 2010, 18).

Tampereen Klubi ja Pakkahuone vakiinnuttivat paikkansa Suomen keikkapaikkarin-tamalla. 1990-luvun alussa Klubilla vaihtui muutamaan otteeseen yrittäjä konkurssi-den takia. Lopulta etsittiin uusi yrittäjä, joka tarjoaisi keikkoja ainakin kolmena iltana viikossa. Samalla Tulliklubille sekä Pakkahuoneelle saatiin A-oikeudet. Viikonloppu-jen keikat täyttivät Tulliklubin, mutta alkuviikot klubi oli kiinni. (Sillanpää 2014.)

Vuonna 1994 arvioitiin, että Helsingissä on kymmeniä pikkuklubeja, joissa on keikkoja ainakin pari kertaa viikossa. Useimmat niistä osoittautuivat kuitenkin lyhytikäisiksi, sillä keikat olivat olleet vain kilpailuvaltti muita anniskelumääräysten kevennysten myötä syntyneitä kapakoita vastaan. Pikkukaupunkeihin kuitenkin perustettiin yhä enemmän rock-klubeja, esimerkiksi Joensuuhun Kerubi ja Ouluun 45 Special. Kari Pörssi sanoi vuonna 1994 seuraavasti: ”Ympäri Suomea alkaa olla pikku-Tavastioita, jotka panostavat bändien hyvinvointiin ja jotka on rakennettu elävän musiikin esittä-mistä varten.” (Bruun ym. 1998, 474.)

Joulukuussa 1997 Lepakon tontti varattiin teknologiakeskukselle ja lokakuussa 1998 kaupunki sanoi Elmun vuokrasopimuksen irti. Teknologiakeskus muutti kuitenkin suunnitelmiaan ja Lepakon tontille halusikin Nokia. Kaupunki tarjosi Elmulle tiloja Hietalahdesta, Telakkakatu 8:n varastorakennuksesta. Vuokrasopimus tehtiin ja kau-punki lupasi ottaa vastuulleen kymmenen miljoonan markan remonttikulut. Nosturin remontti alkoi toukokuussa 1999 ja Lepakon purku aloitettiin marraskuussa 1999. (Rantanen 2000, 170–175.)

3 SUOMALAISTEN ROCK-KLUBIEN NYKYTILANNE

3.1 Katsaus Suomen rock-klubeihin

Agentti-promoottori Jouni Markkasen mukaan Suomessa on tällä hetkellä keikkapaikkoja hyvin ja ne ovat tasoltaan melko hyviä. Jos mukaan ei lasketa konserttisaleja, kulttuuritaloja tai muita vastaavia, niin Suomessa on hänen mukaansa noin 10–15 oikein hyvää rock-klubia. (Radio Rock 2015.) Vuonna 2010 perustettiin Suomen Rock-klubien Liitto ry, joka on valtakunnallinen rock-klubien etujärjestö. Se esimerkiksi ajaa klubien yhteisiä asioita, järjestää koulutusta ja neuvoo jäseniään. Liittoon kuuluu yli 20 suomalaista klubia. Lisäksi liitto järjestää aina ystävänpäiväisin Valtakunnallisen Keikkapäivän. (Suomen Rock-klubien Liitto 2013a.)

Taulukossa 1 esitellään Helsingissä sijaitsevia rock-klubeja. Niistä kaikki paitsi Virgin Oil Co., The Circus ja Kaapelitehdas kuuluvat Suomen Rock-klubien liittoon (Suomen Rock-klubien Liitto 2013a). Kaapelitehtaalla keikkoja järjestetään todella vähän ja harvoin, mutta mielestäni sekin on mainitsemisen arvoinen, vaikkei varsinainen rock-klubi olekaan. Tavastia oli 2000-luvun alussa ainut helsinkiläinen säännöllisesti lähes joka ilta keikkoja järjestävä rock-klubi (Kostiainen 2000, 16). Nyt tarjonta on jo laajentunut.

TAULUKKO 1. Helsingissä sijaitsevia rock-klubeja (koottu rock-klubien Internet-sivujen pohjalta 2015)

Klubin nimi	Yleisökapasiteetti	Perustamisvuosi	Erytyspiirteet	Keikkojen alkamisajat (pääesiintyjä)
Tavastia	700	1970	Yksi Euroopan vanhimmista yhä toimivista rock-klubeista	ark/su: 22.00 pe: n.22.00 la: 21.00-21.15
Nosturi	900	1999 (sitä ennen Lepakko vuodesta 1979)	Purku ja muutto edessä, suurin osa keikoista ikärajat-tomia	ark/su: 21.00-21.30 pe: 22.00-22.30 la: 22.00-22.30
On the Rocks	350	2001		ark/su: 21.00-22.00 pe: 21.00-22.00 la: 22.00-22.45
Bar Loose	180	(2002 lähtien pieniä keikkoja), 2009 avattiin live-klubi		aina 22.00-22.30
Kulttuuritehdas Korjaamo	Vaunusali 400, vintti 130	2004	Entinen raitiovaunuhalli	ark/su: 22.00 pe+la: 23.00
Virgin Oil Co.	850	2006		ark: 20.00 pe+la: 23.00-00.30

The Circus	2000	2009		ark/su: 21.00-21.30 pe: 21.00-22.00 la: 21.00-23.00
Kaapelitehdas	2870	1980-luvulla	Suomen suurin kulttuurikeskus, entinen tehdas, usein keikat ikärajoittomia	

Helsingin Nosturissa järjestetään aktiivisesti keikkoja. Elmulla on tosin taas muutto edessä, sillä Nosturi aiotaan purkaa asuintalojen tieltä. Elmu on itse ehdottanut korvaaviksi tiloiksi Telakkarannan Konepajahallia, jonne voitaisiin kunnostaa monitoimitila. Helsingin kaupungin asettaman työryhmän selvityksen mukaan halli tulisi kuitenkin liian kalliiksi. Korvaaviksi tiloiksi tarjotaan Suvilahden kaasukelloa yhteiseksi Elmulle ja nuorisoasiankeskukselle. Elmu vastustaa kaasukello-ajatusta ja on tehnyt asiasta vastineen. Konepajahalli mahdollistaisi kaupunkiin 3000 ihmisen keikkapaikan, jollaisesta on pula. Asiasta ei ole vielä tehty päätöstä. (Jokelainen 2015.)

Taulukossa 2 esitellään muualla Suomessa sijaitsevia rock-klubeja. Niistä kaikki paitsi Lahden Ravintola Torvi ja Kuopion Henry's Pub kuuluvat Suomen Rock-klubien liittoon (Suomen Rock-klubien Liitto 2013a). Tampereen Yo-talo on Tavastian lisäksi Suomen vanhin yhä samassa paikassa toimiva rock-klubi (Nevalainen 2005, 132–133). Tampereella sijaitsee myös Tullikamarin tapahtuma-areena, joka koostuu 1200 ihmistä vetävästä Pakkahuoneesta ja 450 hengen Klubista. Molemmissa tiloissa järjestetään aktiivisesti keikkoja. (Tullikamari 2015a.)

TAULUKKO 2. Muualla Suomessa sijaitsevia rock-klubeja (koottu rock-klubien Internet-sivujen pohjalta 2015)

Klubin nimi	Paikkakunta	Yleisökapasiteetti	Perustamisvuosi	Erityispiirteet	Keikkojen alkamisajat (pääesiintyjä)
Yo-talo	Tampere	400	1967	Tavastian lisäksi Suomen vanhin yhä samassa paikassa toimiva rock-klubi	ark/su: 21.30-22.00 pe: 23.30-00.00 la: 23.00-00.00
Tullikamarin tapahtuma-areena	Tampere	Pakkahuone Klubi 450	1200, 1988		<i>Pakkahuone:</i> ark/su: n.21.00, pe: 21.00-22.00, la: 21.00 <i>Klubi:</i> ark/su: 20.00-22.00, pe: 22.00, la: 22.00
Klubi	Turku	450	2003	Klubia pyörittänyt yritys asettautui konkurssitilaan syyskuussa 2015. Pian perustettiin kuitenkin koalitio ja yritys pelastamaan Klubin jatkon.	ark/su: 21.00 pe: 22.00-23.00 la: 21.30-22.00

Tanssisali Lutakko	Jyväskylä	530	1990	Suuri osa keikoista ikäraajattomia	ark/su: 21.00-22.00 pe+la: 22.00
Kerubi	Joensuu	Sali 450, Kellari 225	2011 (toimi aiemmin eri tilassa Joensuun Popmuusikot ry:n omistuksessa 1990-luvulta vuoteen 2002 saakka)		<u>Sali:</u> ark/su: 20.00 pe: 22.00-23.00 la: 22.00
45 Special	Oulu	300	1990		aina 20.30
Suisto-klubi	Hämeenlinna	150+50	2009		ark/su: 20.00-21.00 pe+la: n.23.00
Rytmikorjaamo	Seinäjoki	1100	2006	Entinen postiautovarikko, osa keikoista ikäraajattomia	ark/su: 20.00-21.15 pe+la: 22.15
Finlandia-klubi	Lahti	610	2003	Ikäraajan klubi, entinen tehdastila	pe+la: aina 21.00
Club Teatria	Oulu	2500	2005–2013, etsii uusia tiloja	Vanhoissa tiloissa oli Suomen suurin rock-klubi	
House of Rock Bar	Kouvola		2005		pe+la: 23.00
Ravintola Torvi	Lahti	130	1966 perustettiin ruokaravintola ja iltaisin DJ:t, myöhemmin keikkoja		ark/su: 21.00 pe+la: 23.00
Henry's Pub	Kuopio	250	1970, mutta keikkoja vuodesta 1989 lähtien		aina 22.00

Oulussa sijaitsevat pitkään Suomen suurin rock-klubi Club Teatria (Ukkonen 2015). Vuoden 2013 uudenvuodenaattona oli kuitenkin Club Teatrian päättäjäiset ja viimeinen ilta Limingantullin tiloissa (Club Teatria 2013). Club Teatrian uusista tiloista tiedotetaan todennäköisesti vuoden 2015 loppuun mennessä (Ukkonen 2015). Turun Klubi ajautui konkurssiin syyskuussa 2015 ja klubin jatko jäi auki. Musiikkialan ammattilaiset perustivat kuitenkin koalition ja uuden yrityksen pelastaakseen Turun Klubin ja siten Turun keikkapaikkatilanteen. Uusi klubi avataan uudella nimellä vielä tänä vuonna, mutta sitä ennen klubille haetaan vetäjä julkisella haulla. (Klubi 2015b.)

3.2 Keikkojen alkamisajat

Suomessa keikkojen alkamisajat vaihtelevat melko paljon. Monet rock-klubit, kuten Tavastia ja Rytmikorjaamo ovat siirtyneet viime vuosina aikaisempiin keikkojen alkamisaikoihin (Rumba 2010; Leiwo 2013). Viimeisimpänä Tampereen Klubi ilmoitti aikaistavansa soittoaikoja jälleen (Tullikamari 2015b). Helsingissä sijaitseva rock-klubi On the Rocks uutisoi aloittavansa marraskuussa 2015 Rock Around 7 -klubin järjestämisen. Muutamana torstaina per kuukausi järjestettävällä klubilla illan keikka alkaa jo kello 19. (On the Rocks 2015b.) Edellisessä luvussa esitellyissä taulukoissa 1

ja 2 on nähtävissä rock-klubien keikkojen alkamisaikoja. Etenkin maakunnissa on vielä keikkapaikkoja, joiden keikat alkavat vasta kello 23.00 aikoihin.

Facebookiin on perustettu maaliskuussa 2013 Keikat alkamaan aikasemmin -sivu, jonka toiveena on keikkojen alkamisaikojen aikaistaminen. Sivulla on tällä hetkellä 3437 tykkääjää. Sivulle on videohaastateltu artistien mielipiteitä asiasta ja lisäksi sivun tykkäyksiin on listattu viikonloppuisin ennen kello 23.00 keikkansa aloittavia keikkapaikkoja. (Keikat alkamaan aikasemmin 2013.) Kyseessä on kuitenkin vain asiaa kannattavien Facebook-sivu, eikä se kerro asiaa vastustavien määrää. Keikkojen alkamisaikojen aikaistamiselle nähdään kuitenkin tilausta kasvavan ”tykkäysmäärän” näkökulmasta. Asiasta löytyy kuitenkin myös tutkittua tietoa.

Teosto ry teki syyskuussa 2013 keikkakyselyn yhdessä Innolink Researchin kanssa. Kyselyyn vastasi tuhat ihmistä, ja he olivat käyneet vähintään yhdessä elävän musiikin tapahtumassa kuluneen vuoden aikana. Vastaaajien mielestä paras keikan aloitusaika arkisin on kello 18.00–20.00 välillä ja viikonloppuisin kello 19.00–22.00 välillä. (Sirppiniemi 2013.)

Myös Stara teki lukijoilleen maaliskuussa 2014 kyselyn klubikeikkojen halutuista alkamisajoista ja 8188 vastaajasta 37 prosenttia kannatti kello 21.00 ja 35 prosenttia kello 22.00. Lopuista äänistä jakautui 16 prosenttia klo 23.00, seitsemän prosenttia kello 00.00 ja viisi prosenttia kello 01.00. (Stara 2014.) Rumba järjesti verkkosivuiltaan suuren soittoaikakyselyn vuonna 2005, johon vastasi lähes 5000 ihmistä. Eniten vastaajia miellyttäneet keikan alkamisajat arkisin olivat kello 21.00 tai kello 22.00 ja viikonloppuisin kello 22.00 tai 23.00. Kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi jättäneensä keikan ainakin kerran väliin myöhäisen alkamisajankohdan takia. (Aaltonen ym. 2005, 10–11.)

Asiaa voidaan tarkastella alkamisaikojen aikaistamisen puolesta ja vastaan - näkökulman lisäksi myös eri osapuolten näkökulmista. Keskeiset osapuolet asiassa ovat yleisö, artistit ja keikkajärjestäjät. Yhtenä osapuolena voisi ehkä olla myös rock-klubien lähialueiden asukkaat, mutta sen näkökulman jätän tutkimukseni ulkopuolelle. Aiemmin mainituissa tutkimuksissa asiaa oli tutkittu nimenomaan yleisön näkökulmasta.

Facebookin Keikat alkamaan aikasemmin -sivun artistihaastattelussa suurin osa artisteista kaipaisi aikaisempia alkamisaikoja, mutta myös vastustavia kannanottoja löytyy (Keikat alkamaan aikasemmin 2013). Vuonna 2002 maan kärkiartistit ryhtyivät kampanjallaan vastarintaan ja vaativat inhimillisiä soittoaikoja. He olivat tympääntyneitä työaikoihinsa, jotka painottuivat yövuoroihin. Mukana olivat esimerkiksi Anssi Kela, Juice Leskinen ja Nylon Beatin Jonna. (Ilta-Sanomat 2002.)

Työaikojen epäinhimillisuus koskettaa esiintyjän lisäksi myös hänen taustajoukkojaan. Esimerkiksi roudareiden työpäivä alkaa jo kauan ennen keikan alkua ja loppuu vasta yön pikkutunneilla. Hannu Mertanen kertoo, että kun keikka loppuu yöllä, niin roudareiden pitää sen jälkeen vielä jatkaa työpäiväänsä ja purkaa ainakin osa bändin tarvikkeista. Jos he eivät yövy paikkakunnalla, niin kaikki täytyy purkaa ja työpäivä venyy helposti aamuun saakka. (Nyman ym. 2005, 371.)

Keikkajärjestäjien näkökulmasta tarkasteltuna he voisivat käyttää klubejansa enemmän hyödyksi ja järjestää keikkojen jälkeen loppuillaksi tuloja tuovaa lisäohjelmaa, jos keikat alkaisivat aiemmin. Esimerkiksi Tavastia-klubi on siirtynyt aikaisempiin alkamisaikoihin ja vuodesta 2009 lähtien lauantain keikkojen jälkeen klubilla on järjestetty Tavastian Lauantaidiskoa. (Tavastia-klubi 2014b.) Helmikuusta 2015 lähtien Tavastialla on järjestetty aika ajoin myös perjantaisin keikkojen jälkeen diskoa nimeltään Lasermehu (Suomalainen 2015). Myös Rytmikorjaamo aikaisti keikkojaan vuoden 2014 alusta ja aloitti samalla keikkojen jälkeen järjestettävät diskot (Rytmikorjaamo 2013).

4 RETORIikka

Retoriikka on antiikin Kreikassa kehittynyt puhetaidon oppi. Puhetaitoa arvostettiin suuresti ja keskeistä siinä oli vaikuttamisen taito sekä vahvat argumentit. (Puro 2007, 7.) Retoriikka on siis yleisön vakuuttamista argumentoinnin avulla. Sen tavoitteena on saada yleisö uskomaan esitettävään asiaan lisäämällä sen uskottavuutta ja samalla heikentää vastustavia väitteitä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Retoriikka on päämäärätietoista toimintaa. Puhuja valitsee kaikki puheen ainekset niin, että ne palvelevat puheensa päämäärää. (Puro 2007, 12.) Retoriikka on siis ennen

kaikkea taito käyttää kyvykkäästi sopivia vakuuttamiskeinoja. Kaikki osaavat puhua ja kertoa mielipiteitään, mutta retoriikka tekee toisista siinä ylivoimaisempia. (Puro 2006, 31.) Vaikka retoriikka on vakuuttamisen ja suostuttelemisen taitoa, niin sen tehtävänä ei siis kuitenkaan ole suoranainen vakuuttaminen, vaan enemmänkin tilanteeseen sopivien vakuuttamiskeinojen löytäminen (Aristoteles 2012a, 10).

Omiin päämääriin päästäkseen on mietittävä millä keinoilla ne voi saavuttaa. Fyysisiä keinoja käyttämällä voi esimerkiksi suututtaa norsun tahallaan, jotta se rikkoo oven. Retorisia keinoja käyttämällä ovesta päästään sisälle tekeytymällä palotarkastajaksi tai poliisiksi, jolla on oikeus rangaistusten uhalla päästä sisälle. Ovesta päästään sisälle silloin uskottavuuteen vedoten ja sitä lisäävät muun muassa virallisuus ja virkapuku. (Karvonen 1999, 261.)

Retoriikassa kuulijoita on suostuteltava ja heidän huomaamattaan taivuteltava. Kuulijoiden tunteet täytyy ottaa huomioon. Eteneminen pitää tehdä varovasti ja tunnustellen. Oikeisiin kohtiin on iskettävä oikealla hetkellä. Pitää olla tilannetajua. On tilanteita, joissa ei kannata sanoa juuri sitä mitä haluaisi, vaan nimenomaan sen mitä ei haluaisi sanoa. (Torkki 2006, 34.)

Olemme jatkuvasti retoriikan vaikutuspiirissä, samoin kuin antiikinkin ajalla. Silloin oli kuitenkin vain yksi vaikuttamisen väylä – puhe. Se oli todella intensiivinen kanava. Nykyään vaikuttamisen kanavia on useita: puhe ja teksti Internetissä, televisiossa, puhelimissa, lehdissä ja niin edelleen. Intensiiviteetti syntyy nyt kanavien moninaisuudesta. Enää retoriikkaa ei edes niinkään tarkastella, ja toisaalta emme välttämättä edes halua olla tietoisia siitä, miten meihin vaikutetaan. (Puro 2006, 167–168.)

Retoriikka on saanut osakseen myös epäilyä ja vastustusta. Se voidaan tulkita suostuteluksi ja manipulaatioksi, jossa kuulijoiden mieltä ohjataan ja taivutellaan puhujan haluamaan suuntaan. Retoriikan hyvyys tai pahuus riippuu puhujan tarkoituksesta, eli siitä mihin tarkoitukseen hän käyttää puhetta. Paha, manipuloiva puhuja ajaa omaa etuaan ja harhauttaa yleisön oman mielipiteensä puolelle. (Puro 2007, 81.) Puhuttu asia tuotetaan jossakin suhteessa ja jostakin näkökulmasta ihmisten mieliin. Tiettyjä puolia korostetaan, kun taas toisia häivytetään. Jokainen sanakin on yksipuolinen, sillä ne esittävät kohteen jossakin suhteessa. (Karvonen 1999, 274.)

Aristoteleen (2012, 10–13) mukaan retoriikan tarkoituksena on huomata vakuuttava ja näennäisesti vakuuttava. Retoriikka käsittelee kysymyksiä, joihin meillä ei ole tieteellisiä vastauksia – pohtimiamme asioita, jotka voivat olla yhdellä tai toisella tavalla. Juuri siksi retoriikka sopii analyysimenetelmäksi työni tutkimukselliseen osuuteen. Tutkin ja analysoin keräämääni aineistoa retorisen analyysin keinoin. Luvussa 5.3 esittelen tarkemmin retorista analyysia.

Puheen vakuuttavuuden luomiseen ja varmistamiseen on kolme keinoa - *ethos*, *pathos* ja *logos*. Vakuuttamiskeinojen kolmijako on lähtöisin Aristoteleen Retoriikka-teoksesta. Kaikkien kolmen keinon tavoitteena on väitteen uskottavuuden lisääminen. (Kakkuri-Knuuttila 1998, 233.) Yksi tähtää siihen puhujan luonteeseen perustuen, toinen kuulijan mielentilaan ja kolmas itse puheeseen perustuen (Aristoteles 2012a, 11). Puhe on vakuuttava, kun *ethos* ja *logos* toimivat synnyttäen *pathos* (Blomstedt 2003, 113).

4.1 Ethos

Suostuttelukeinoista ensimmäinen, *ethos*, tarkoittaa puhujan oman persoonan aikaansaamaa vaikutelmaa hänen hyveellisyydestään ja rehellisyydestään. Vaikutelman perusteella yleisö päättää pitääkö puhujaa luotettavana ja uskottavana. (Puro 2007, 12–13.) Siihen vaikuttaa koko olemus - puhujan hyvä tahto, älykkyys ja kokonaisvaikutelma hänestä (Puro 2006, 32). Vaikutelma muodostuu siitä kuka puhuu ja millaisen tulkinnan tai oletuksen ihmiset hänestä tekevät (Karvonen 1999, 261).

On siis ratkaisevaa kenen suusta puhe tulee. Yleisö pitää yleensä auktoriteetin (tiedemies, lääkäri) suusta tullutta puhetta vakuuttavampana kuin samasta aiheesta puhutusta tavallisen ihmisen puhetta. Jos esimerkiksi EU:hun liittymisen puolesta puhuu palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkija, niin se merkitsee rivityöntekijöille aivan eri tavoin kuin työnantajan puhe. (Karvonen 1999, 261–275.) Luottamuksen tunne voi kuitenkin olla todellinen tai kuviteltu - ihmisillä on taipumus luottaa heihin, joita pidämme älykkäinä ja osaavina, huolimatta siitä onko henkilö oikeasti sitä (Blomstedt 2003, 80).

Toissijaisesti *eetos* merkitsee myös sitä, että puhuja jakaa kuulijoiden kanssa saman etiikan sekä samat normit ja arvot. Se ei ole kuitenkaan väistämätöntä. Puhuja voi

myös herättää eetosta joustavuudellaan ja vastapuolen eriävät argumentit huomioon ottamalla, sekä kuuntelemalla ja sovittelemalla. (Blomstedt 2003, 80–81.)

Ethos ilmenee myös ”me” vastaan ”he” -henkenä, eli puheeseen asennoidutaan sen mukaan onko puhuja oman yhteisön vai ”vihollisten” edustaja. Oman ryhmän edustajalla uskotaan olevan samat intressit kuin itselläkin ja siten hän on puhujana uskottavampi, kuin ”vihollisten” edustaja, jonka ajatellaan ”vetävän asioita kotiinpäin”. (Karvonen 1999, 261–275.) Liittoutumisen tarve johtaa kokonaisvaltaiseen asenteeseen. Pitäessämme jostakin henkilöstä, olemme valmiita selittämään kaikki hänen tekonsa parhain päin ja vastaavasti vihatessamme jotakuta, vastustamme hänen hyviäkin ideoita. (Torkki 2006, 162.)

4.2 Pathos

Toinen keino on pathos, tunnetila, jonka puhuja saa luotua ja herätettyä puheellaan kuulijoihin. Se voi olla niin myönteisyys, halukkuus, ilottomuus kuin vihamielisyyskin. (Puro 2007, 13.) Puhujan täytyy tunnistaa kuulijoiden sen hetkinen tunnetila ja osata puheellaan ohjailla se haluttuun suuntaan (Puro 2006, 32). Puhuja voi puheellaan liikuttaa tuntemisen lisäksi myös toimimaan saattamisen mielessä. Tunteisiin vetoamalla ihmiset saadaan toimimaan halutulla tavalla. Vihaisiksi saadut ihmiset ovat valmiita sotaan, liikuttuneet valmiina auttamaan. (Karvonen 1999, 261.)

Retoriikka erottaa voimakkaat ja heikot tunteet toisistaan. Ainoastaan voimakkailta tunteilla voi voittaa kuulijat puolelleen. Heikoilla tunteilla, esimerkiksi hyväntahtoisuudella, ei tapahdu vakaumusten muutoksia. Niiden avulla saatetaan kuitenkin saada argumentit paremmin kuulluiksi. (Blomstedt 2003, 81.) Vastaanottokyky, mielentila ja tunteet, vaikuttavat väitteen vastaanottamisen tapaan ja sen arvioon. Esimerkiksi oikeuden valamiehistö vihaisella tuulella ollessaan tuomitsee syytetyn pahemmin, mutta hyväntuulisena paljon lievemmin. (Kakkuri-Knuuttila 1998, 233.)

Puhuja pystyy vetoamaan kuulijoiden tunteisiin muun muassa kertomuksilla ja tarinoilla. Myös viittaukset tunnettuihin henkilöihin ja tapahtumiin aiheuttavat tunne-elämyksiä. (Järvilehto & Neuvonen 2011, 6.) Kuulijoihin pystyy vetoamaan myös hauskuuttamalla. Hyvä puhuja viljelee asian ohella myös huumoria. (Karvonen 1999, 275.) Ethos valmistelelee pathosta. Jos puhujaan voi luottaa, kuulijat rohkenevat ottaa

etäisyyttä uskomuksiinsa ja antautuvat tunteille sekä yllättäville käännteille. (Blomstedt 2003, 103–104.)

4.3 Logos

Logos puolestaan merkitsee puheen asiasisällön vaikuttavuutta ja perusteluiden todennukaisuutta. Niiden kautta yleisö arvioi asiaa ja puhujan pätevyyttä. Pätevä puhuja rajaa sisältönsä sopivaksi, esittää asiat johdonmukaisesti ja hallitsee käsitteet. Lisäksi hän osaa jo ennakoida mahdolliset vastaväitteet. (Puro 2007, 12.) Puheen tulisi todeta jotakin pätevää ja väitteet on esitettävä ilman virhepäätelmiä (Blomstedt 2003, 81). Puheen perusteella vakuutetaan asiasta, kun sillä osoitetaan mikä on todella tai todelta näyttävästi uskottavaa (Aristoteles 2012a). Vaikka järkeen vetoava argumentointi ei tempaa kuulijaa niin helposti mukaansa, on se silti sinänsä paras keino vakuuttaa kuulijat, koska sillä on kestävin vaikutus. Esimerkiksi tunteet laantuvat sen sijaan nopeasti. (Torkki 2006, 185.)

Logoksella vedotaan siis kuulijoiden järkeen. Logosta tarkastellessa otetaan huomioon kuinka järkipäristä ja hyvin perusteltua puhujan retoriikka on. Samalla tarkastellaan kieltä ja sen tarkkuutta. (Puro 2006, 32–33.) Todistelussa voidaan käyttää sekä todisteita, joita puhuja ei ole itse tuottanut, että puhujan itse asiasta päättelemällä luomaa materiaalia (Haapanen 1996, 33). Väitettä voidaan perustella esimerkiksi tilastoilla, laskelmilla tai tutkimustuloksilla (Puro 2007, 44). Puheessa voidaan käyttää myös retorisia argumentteja, jotka miellyttävät yleisöä tarjoamalla sille vaivattomia ahaaelämyksiä (Blomstedt 2003, 42).

Kun yritetään vakuuttaa kuulijat jostakin menneisyydessä tapahtuneesta asiasta, loogiset, aukottomat väitteet ovat hyviä perusteluja. Tulevista asioista vakuuttaessa on kannattavampaa käyttää esimerkkejä. Tulevaisuudesta ei voi sanoa mitään loogisesti varmaa, mutta esimerkeillä voi todistaa kuinka historiassa on päästy hyvään tulokseen menettelemällä jollakin tavalla. (Torkki 2006, 192–193.)

Puhuja voi puheessaan käydä sisäisen väittelyn esittelemällä oman kantansa ja vastustavan kannan ja näin toteuttaa näennäisen väittelyn. Hän voi kuitenkin esittää vastustavan kannan juuri miten haluaa. Sen olisi kuitenkin hyvä vaikuttaa kuulijoista sen

verran vahvalta, että siitä on vastusta, mutta sen tulisi olla kuitenkin helposti voitettavissa. (Torkki 2006, 188–189.)

Esitykseen rakennetaan järkevät perusteluketjut ja kaikki esityksen merkit ovat toisiinsa vahvistavia todisteita, eivätkä heikennä toisiansa. Olennaista on myös tiedostaa mikä kohdeyleisössä jo hyväksytään ja josta ollaan jo vakuuttuneita. Esimerkiksi yleisesti ajatellaan, että terveys on parempi kuin sairaus ja nautinto parempi kuin kärsimys. Niistä lähtökohdista voidaan johtaa oman väitteen hyväksyttävyyttä. (Karvonen 1999, 275.)

4.4 Sofistiset kumoamiset

Antiikin sofistit ovat hyvä esimerkki retoriikan erilaisista tarkoituspereistä. Sofisteilla oli erityistaitoja. He olivat kosmopoliitteja, joiden mielestä kaikki oli suhteellista ja joka jutulla oli kääntöpuolensa. Yksi heidän erityistaidoistaan oli kyky puolustaa heikompiä ja kääntää heikot argumentit vahvoiksi. Aiemmin vahvempi argumentti oli aina se, jota yhteiskunnallisesti vahvempi asianosainen edusti. Sofistien myötä heikompiäisemmatkin uskalsivat uskoa asioihinsa. (Blomstedt 2003, 183–184.)

Esimerkkinä tästä voivat toimia amerikkalaiset oikeussaleihin sijoittuvat tv-draamat, joissa puolustusasianajaja puolustaa syytettyä väittäen, että todistusaineisto on hankittu laittomasti. Tuollaista heikon argumentin vahvaksi kääntämistä kutsutaan sofistiseksi kumoamiseksi, eli huiputukseksi. Moraalittomalta tuntuva puolustus on laillinen ja sopiva, jos ajatellaan että asioissa on useampia näkökulmia ja niiden kaikkien on hyvä saada ottaa mittaa toisistaan. (Blomstedt 2003, 183–184.)

Harhaanjohtaakseen argumentteihin voi siis tehdä tahallisesti argumentaatiovirheitä. Niitä voi tulla myös vahingossa tietämättömyyden tai huolimattomuuden seurauksena. Virheitä sisältäviä argumentteja ei kuitenkaan voida pitää hyväksyttävänä. (Ylikoski 1998, 158.) Sofistiset kumoamiset, eli näennäiset kumoamiset, näyttävät ja vaikuttavat kumoamisilta mutta ovatkin oikeasti virhepäätelmiä (Aristoteles 2012b). Argumentaatiovirheitä on monenlaisia ja niitä voidaan luokitella eri tavoin (Ylikoski 1998, 158). Esittelen joitakin virheitä, joita jokaisen on hyvä tunnistaa.

Muodolliset virhepäätelmät ovat epäpäteviä päättelyitä. Hyväksyttävän argumentin perustelujen ja johtopäätösten välinen seuraamissuhde täytyy olla kunnossa. On myös epäargumentatiivisia perusteita, eli perusteluja, joita ei voida hyväksyä, koska ne ovat johtopäätöksen kannalta epäolennaisia. Niitä ovat virheet tunteiden käytössä osana argumentaatiota, virheet henkilöä vastaan argumentoinnissa ja auktoriteetin käyttöön liittyvät virheet. (Ylikoski 1998, 158–164.)

Argumentaatioissa ei saa nostattaa tunteita yleisössä niin, että se ei voi kriittisesti arvioida esitettäviä väitteitä ja perusteluja. Tällaista on esimerkiksi uhkakuvien maalailu, tunteiden lietsonta tai salakavala imartelu. Argumentaatioissa ei saa myöskään viitata sellaisiin vastapuolen piirteisiin, jotka ovat aiheen kannalta merkityksettömiä, asiaan kuulumattomia. Jos väitteet ovat virheellisiä, se on mustamaalausta, jolla toisen uskottavuutta yritetään heikentää. Virheisiin henkilöä vastaan argumentoinnissa (*argumentum ad hominem*) kuuluu myös väitteen ristiriitaisuus puhujan omaan toimintaan, joka aiheuttaa tekopyhän tai epärehellisen vaikutelman. (Ylikoski 1998, 161–163.)

Jotta vältettäisiin virheet auktoriteetteihin viittaamisessa, käytetyn asiantuntijan tulee olla kaikkien osapuolten hyväksymä (ei ole hyvä vedota kiistanalaiseen auktoriteettiin, koska yleisön tulisi hyväksyä väitetyt perusteet), kyseisen aiheen asiantuntija (asiaan kuulumattomalla auktoriteetilla ei ole painoarvoa muissa kuin oman alan asioissa) ja hänen väittämät tulee ymmärtää ja siteerata oikein (auktoiriteetin vääristely ei ole hyvä argumentaatiota). Väitteitä ei myöskään saa vedota yleisiin uskomuksiin (*argumentum ad populum*). Ne eivät takaa väitteen totuutta. (Ylikoski 1998, 163–164.)

Myös argumentin muodostamisessa esiintyy virheitä. Ne ovat joko ongelmia perusteiden ja johtopäätösten välisessä suhteessa tai argumentaatiotilanteiden vääriä tulkintoja. Kehäpäätelmässä (*petitio principii*) johtopäätöksellä ja perusteilla on liian läheinen suhde. Hyväksyttävä argumentti vaatii johtopäätöksen totuudesta riippumattomia perusteita. Todistamisen taakassa (*argumentum ad ignorantiam*) käytetään vastakkaisen todistusaineiston puutetta perusteena väitteen hyväksymiselle. (Ylikoski 1998, 165–167.)

Käsitteelliset ja kategoriset kömmähdykset sisältävät jonkin erityisalan käsitteellisiä sekaannuksia tai hyväksymättömiä päättelyperiaatteita. Yleistämisvirheet perustuvat väärään yksittäistapausten yleistämiseen tai soveltumattomien yleistysten soveltami-

seen yksittäistapaukseen (dicto simpliciter). Esimerkiksi, ”Pekka on renttu, joten kaikki muusikot ovat renttuja.”. Yhtä yksilöä ei voi pitää riittävänä aineistona kokonaista ihmis- tai ammattiryhmää koskevalle yleistykselle. Sellainen aineisto ei ole tilastollisesti riittävää. Naturalistinen virhepäätelmä ilmenee normatiivisten ja faktuaalisten asioiden sekoittamisena. Siinä olemassa olevasta asiantilasta päätellään, miten asioiden tulisi olla. Usein vedotaan yleiseen käytäntöön, esimerkiksi, että päin punaisia käveleminen on sallittua, koska se on tavallista. (Ylikoski 1998, 169–172.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -MENETELMÄ JA AINEISTON ANALYYSI

Tutkin opinnäytetyössäni millaisia kommentteja keikkojen alkamisajoista on annettu ja millaisia retoriikan vakuuttamiskeinoja niissä on käytetty, eli miten viesteissä on pyritty vakuuttamaan lukijoita. Tarkastelun kohteina ovat niin yleisön, artistien kuin keikkajärjestäjienkin kommentit aiheesta. Aihe on rajattu koskemaan rock-klubikeikkojen alkamisaikoja, ja näin esimerkiksi stadionkeikat, kulttuuritaloissa järjestettävät keikat ja festarit on rajattu pois. Rock-klubi, keikka ja keikkojen alkamisaika on määritelty johdannossa luvussa 1. Tutkin vakuuttamiskeinojen ohessa myös sofististen kumoamisten esiintymistä aineistossa.

Aihetta ei ole tutkittu paljoakaan, useimmiten vain keikkojen alkamisaikojen aikais-
tamisen puolesta ja vastaan -gallupeilla. Pyrkimyksenäni on siis lisätä aiheen informaatioarvoa luomalla hajanaisesta ja sekalaisesta aineistosta selkeämpää ja helpommin lähestyttävää samalla tuottaen myös uutta tietoa asiasta.

Tutkimusmenetelmänä on retorinen analyysi. Retorinen analyysi koostuu viidestä tasosta, mutta tässä opinnäytetyössä tehtävän analyysin kohteeksi olen sen päämäärien vuoksi rajannut ainoastaan retoriikan vakuuttamiskeinojen ja sofististen kumoamisten esiintymisen aineistossani. Retorisen analyysin esittelen tarkemmin luvussa 5.3.

5.1 Aineisto

Tutkimusaineiston, eli kommentit olen kerännyt pääosin laaja-alaisesti Internetistä. Osa aineistosta oli valmiina jo aiemmin tekemäni proseminarityön pohjalta, muut keräsin lokakuu 2014 - lokakuu 2015 välisenä aikana. Etsin aineistoa Internetin haku-

koneista erilaisilla hakusanoilla. Niitä olivat 'keikkojen alkamisajat', 'keikkojen soittoajat', 'klubi soittoajat', 'inhimilliset soittoajat', 'yleisö keikan alkamisaika', 'artisti keikkojen alkamisajat' ja muut vastaavanlaiset variaatiot eri sanoine ja näkökulmineen. Käytettyjen hakusanayhdistelmien lisäksi Internetissä on varmasti käyty keskustelua aiheesta myös muilla sanoilla.

Keikkajärjestäjien kommentteja oli haastavinta löytää Internetistä. Heidän kommentteja aiheeseen oli oikeastaan vaan keikkojen alkamisaikojen aikaistumisista kertovissa uutisissa. Lisäksi löysin radiohaastattelusta leikatun videon, jossa agentti-promoottori ottaa kantaa alkamisaikoihin. Keikkojen alkamisajan aikaistamista vastaan olevia argumentteja heiltä en Internetistä löytänyt kovasta etsinnästä huolimatta. Ennestään minulla oli kuitenkin tallessa Rumban aihetta käsitellyt lehtiartikkeli, johon oli haastateltu rock-klubien pitäjiä asiasta. Keikkajärjestäjien aineiston vähyyden vuoksi oli mielestäni tärkeää käyttää myös sitä osana työni aineistoa.

Artistien argumentit aiheesta löytyivät pääosin haastatteluista. He olivat kommentoineet asiaa eri sivustojen haastatteluissa, radiohaastattelussa ja Keikat alkamaan aikaisemmin -Facebook-sivun videohaastatteluissa. Lisäksi artisteista Anssi Kela oli kommentoinut keikan alkamisaikojen varsin suorasti omalla Facebook-sivullaan ja Laura Närhi omalla kotisivullaan. Valitsin mukaan artistien argumentit myös Muusikoiden.net-keskustelupalstalta sekä agentti-promoottorin radiohaastattelusta tehdyn Facebook-tilapäivityksen kommentteista, sillä he edustivat näkemyksillään pienempiä artisteja. Muut aineiston argumentit ovat nimekkäiden artistien esittämiä. Artisteiltakaan en löytänyt kovin paljoa vasta-argumentteja keikkojen alkamisaikojen aikaistamiseen. Aineistoni ei muutenkaan kuvaa kattavaa otosta eri artistien näkökulmista asiaan, vaan aineiston argumentit edustavat enemmänkin esimerkinomaisesti ilmiötä.

Yleisön kommentteja aiheesta löytyi ehdottomasti eniten. Löytämäni tiedon puitteissa yleisöä ei ole haastateltu aiheesta, vaan kaikki kommentit aiheeseen löytyivät keskustelufoorumeilta, Facebook-tilapäivityksiin ja aihetta käsitteleviin uutisiin kirjoitetuista kommentteista ja yleisön edustajien omista kirjoituksista, kuten aihetta käsittelevästä kolumnista. Jo ennalta minulla olleessa Rumban aihetta käsittelevässä artikkelissa oli nostettu esiin myös yleisön kommentteja aiheeseen Rumban entiseltä keskustelufoorumilta. Myös aiemmassa Rumban numerossa esiteltiin kommentteja keskustelufoor-

rumilta. Käytin kyseisiä kommentteja aineistossani, koska niissä oli esitetty varsin selkeitä argumentteja aiheesta.

5.2 Aineiston teemoittelu

Teemoittelun avulla sain hyvin jäsenneiltyä kertynyttä aineistoa. Teemoittelu on etenmistapa aineiston analysoimisessa. Teemoja kootaan etsimällä tekstimassasta tietyn teorian mukaisesti teemaan kuuluvaa aineistoa. Muodostaessa teemajoukkioita kustakin tekstistä poimitaan teemaan liittyvät kohdat. Jokin tekstinkohta voi kuulua moneenkin teemaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Ensiksi jaoin yleisön, artistien ja keikkajärjestäjien kommentit omiksi joukkioikseen. Sen jälkeen kävin läpi aineiston ja valitsin jatkoon kommentit, joissa oli selkeitä argumentteja tutkimusaiheestani. Monissa kommentteissa oli käytetty keskenään samoja argumentteja, joka helpotti aineiston karsintaa. Väitteiden toistuvuuden takia aineistoksi riitti hieman pienempi kokoelma kommentteja.

Kommenttien karsinnan jälkeen jaottelin vielä joka joukkion kommentit niiden argumenteissa käytettyjen retoriikan vakuuttamiskeinojen mukaan. On yleistä, että argumenteissa käytetään yhtä aikaa monia eri vakuuttamiskeinoja. Siksi teemoittelu ethokseen, pathokseen ja logokseen on haastavaa. Yritin poimia jokaiseen vakuuttamiskeinonjoukkioon parhaiten niitä kuvaavimmat yksilöt. Kyseiseen jaotteluun on kuitenkin monenlaisia mahdollisuuksia. Tutkimuksessa tehdyt tulkinnat ovat minun omiani ja siksi analyysissä on välttämättä puutteita.

Lopuksi valikoin vielä lopulliseksi analysoitavaksi aineistoksi kommentit, jotka ilmaisivat ja kuvasivat parhaiten kyseisiä vakuuttamiskeinoja joukkioissaan. Pidemmistä aineistoista on analysoitu sen kohtia muutamankin eri vakuuttamiskeinon puitteissa, jos kirjoittaja on osoittanut monia eri argumentteja ja käyttänyt niissä selkeästi eri vakuuttamiskeinoja.

5.3 Retorinen analyysi aineistoanalyysitapana

Retorisella analyysillä tutkitaan itse tekstiä ja sen vakuuttamiskeinoja. Se on kiinnostunut sekä tekstin asiasisällöstä että myös sen ilmiästä. Retorisessä analyysissä

olennaista on metaforien, rinnastusten ja muiden kielikuvien sekä ilmaisujen erottaminen vakuuttavuuden lisäämisessä. Tärkeää on myös huomioida tekstin sosiaalinen yhteys, eli retorinen tilanne, joka koostuu puhujasta, yleisöstä sekä puheen foorumista. Eri foorumeilla on omat puhetapansa. (Kakkuri-Knuuttila 1998, 234–235.)

Puheen tai tekstin tuottajan valintojen tulkitseminen on retorisen analyysin ydin. Retorikka-analyysi sopii etenkin jonkin vaihtoehdon puolesta tai vastaan argumentoitvien tekstien ja puheiden analysointiin. Ne ovat usein selkeästi suostuttelevia. (Tuulentie 2010.) Työssäni tehtävään analysointiin retorinen analyysi sopii siis oikein hyvin, koska aineisto koostuu nimenomaan keikkojen alkamisaikoihin ja niiden mahdolliseen aikaistamiseen liittyen annetuista puolesta ja vastaan -argumenteista.

Retorinen analyysi koostuu viidestä tasosta. Ensimmäinen on argumenttien analyysi ja arvioiminen, eli logos-tason arviointi. Toisena tasona on psykologinen näkökulma, eli puhujan ethos- ja pathos-keinojen arviointi. Kolmas taso on sosiaalisen näkökulman huomiointi. Siinä analysoidaan puhetilanteen tekijöitä, eli retorista tilannetta. Esimerkiksi keskustelupalstojen luonteeseen kuuluu anonyymiys ja nimimerkeillä keskustelu, provokaatio ja provosoituminen, joista voi seurata konflikteja ja pitkiä väittelyitä sekä huumori, jonka keinoin voidaan esimerkiksi kritisoida käytävää keskustelua. Keskusteluryhmiä on myös rajattu vain tiettyjen ryhmien käyttöön ja keskusteluita moderoidaan eli ylläpidetään ja valvotaan. (Arpo 2005, 33, 65, 129, 166, 293.)

Neljäs taso on tekstin kielellisen näkökulman analysointi, johon kuuluu esimerkiksi metaforien eli vertauskuvien arviointi. Viimeisellä tasolla analysoidaan kokonaisuutta. Kiinnitetään huomiota tekstin osien keskinäisiin painotuksiin – esimerkiksi laajuuteen ja esiintymisjärjestykseen, sekä toistoon ja harhautuksiin. (Kakkuri-Knuuttila 1998, 240.)

Retorista analyysia ei tule kuitenkaan aina aloittaa argumentaatioanalyysistä ja argumenttien arvioinnista, vaan analyysin kohde voidaan itse rajata. Opinnäytetyössäni rajaan retorisen analyysin koskettamaan ainoastaan vakuuttamiskeinojen – ethoksen, pathoksen ja logoksen – esiintymistä aineistossani. Niiden ohessa tutkin myös sofististen kumoamisten esiintymistä. Analyysin tekijän tavoitteet ja päämäärät vaikuttavat aina sen tavan, menetelmien ja kohteen valintaan. (Kakkuri-Knuuttila 1998, 238.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Analysoin keräämääni tutkimusaineistoa retorisen analyysin keinoin. Tutkimustehtäväni mukaisesti erittelen aineistoa retoriikan vakuuttamiskeinojen – ethoksen, pathoksen ja logoksen mukaan. Aineistot analyyseineen ovat omissa alaluvuissaan. Jokaisessa alaluvussa on pyritty esittelemään niin yleisön, artistin kuin keikkajärjestäjänkin argumentteja sekä keikkojen alkamisaikojen aikaistamisen puolesta että sitä vastaan. Tutkin myös sofististen kumoamisten eli argumentaatiovirheiden esiintyvyyttä aineistossa ja esitän mahdolliset huomioni tuloksissa kommenttikohtaisesti.

Kaikkia kommentteja ei esitetä kokonaisina, vaan niistä on rajattu tutkimustehtäväni kannalta olennainen asia esiin. Kommenttien käytetyt kohdat ovat kuitenkin suoria lainauksia. Siteeratuissa kohdissa voi ilmetä yhtä aikaa monia eri retoriikan vakuuttamiskeinoja, joka on melko yleistä. Teemoittelin kommentit niiden sisällöissä parhaiten esiintyneiden vakuuttamiskeinojen mukaan.

6.1 Ethos – aineiston uskottavuuteen perustuvat argumentit

Ensimmäisenä vakuuttamiskeinona on ethos. Se on puhujan oman olemuksen vaikutus luotettavuuden ja uskottavuuden vaikutelmaan (Puro 2007, 12). Yleisön edustajien kommentteissa ethos ilmeni selkeästi eniten ethokselle tyypillisen ”me” vastaan ”he” -hengen muodossa. Viestin uskottavuus paranee, jos viestijä kuuluu ”meihin”. Viestien lukijat asennoituvat niihin sen mukaan kuuluuko kirjoittaja omaan yhteisöön vai ”vihollisiin”. Oman yhteisön edustaja koetaan uskottavammaksi, koska hänellä ajatellaan olevan samat intressit toisin kuin vihollisella, joka ”pelaa omaan pussiin”. (Karvonen 1999, 261.)

– – Olen puhunut tästä aiheesta paljon, koska haluaisin nähdä enemmän elävää musiikkia useammassa paikoissa. Nyt vain on niin, että moni paikka aikatauluttaa minut ja monta muuta samanikäistä ulos. Mutta uskotaan, että parempaan suuntaan ollaan menossa. Rokkiyleisön keski-ikä nimittäin nousee koko ajan. Eivät ne touhut enää ole pelkästään kakaroiden hommia. (Mehtälä 2014.)

Nyt kun olisi rahaa käydä keikoilla aina kun huvittaa ja juodakin reippaammin, niin ei oteta huomioon, että ei ehkä enää opiskeluaikojen valvomistyli kiinnostusta (Flinkkilä 2005, 5).

Kannatetaan lämpimästi. Pikkulapsiperheelliset joutuvat lähtemään kotiin jo lämpärivaiheessa, kun lapsenvahdit eivät halua istua pikkutunneille. (Piha 2013.)

Kaikissa kolmessa yllä olevassa keikkojen alkamisaikojen aikaistamisen puolesta esitetyissä kommentteissa kirjoittajat vetoavat lukijoihin ”me” vastaan ”he” -hengellä. Ensimmäisenä Anssi Mehtälä Länsi-Savon verkkolehdeissä julkaistussa kolumnissaan kritisoi vallitsevaa alkamisaikatilannetta ja kokee sen ikäkysymykseksi. Hänestä keikkajärjestäjät rajaavat myöhäisillä keikkojen alkamisajoilla vanhemman väen pois. Mehtälä toteaa, etteivät keikat ole enää vain ”kakaroiden” juttu, vaan rock-yleisön keski-ikä nousee kokoajan. Tuolla vertailulla hän osoittaa *me* vanhempi väki vastaan *he* kakarat -ajatteluaan, jonka perusteella hänen mielestään keikkojen tulisi alkaa aiemmin huomioiden rock-yleisön keski-ään.

Myös nimimerkki *Malla* luo vastaavanlaisen vastakkainasettelun aikuisten ja nuorten välille ja vetoaa sillä Rumban keskustelupalstalle kirjoittamassaan kommentissaan. Kolmannessa kommentissa Tiina Piha vetoaa Facebook-komentillaan ”me” vastaan ”he” -hengellä asetelmaan, jonka keikkojen alkamisajat aiheuttavat perheellisten ja perheettömien välille. Perheellisille keikkojen alkamisajat ovat ongelmallisia, kun lapsille ei tahdo saada hoitajaa myöhään yöhön saakka. Kaikkien kolmen viestin uskottavuus ja vakuuttavuus riippuu siitä kuuluuko lukija itse viestien kumpiin yhteisöihin - ”meihin” vai ”heihin”.

Voisit sinäkin, Anssi, hieman joustaa. Esim. hoitoalan ihmiset eivät sitten ehtisi keikoille edes viikonloppuisin iltavuoronsa jälkeen. – – (Tienhaara 2014.)

Myös keikkojen aikaistamista vastaan kommentoineet vetosivat samaa ”me” vastaan ”he” -keinoa käyttämällä muihin. Tommi Tienhaara vetoaa Anssi Kelalle osoittamassaan Facebook-komentissaan siihen, etteivät esimerkiksi hoitoalan ihmiset ehtisi aikaisemmin alkaville keikoille. Hän luo kommentissaan *me* vuorotyöläiset vastaan *he* päivätyöläiset -asettelun.

”Me” vastaan ”he” -asetelmissa syyllistytään helposti yleistämismvirheeseen, mikäli argumentoija pitää itseään kokonaisen ihmis- tai ammattiryhmän edustajana. Yleistämismvirhe on argumentaatiovirhe, joka määrittelee, ettei yksi yksilö ole riittävä aineisto

kokonaista ihmis- tai ammattiryhmää koskevalle yleistykselle. Yhteen yksilöön pohjautuva aineisto ei ole tilastollisesti riittävää ja siten argumenttia ei voida pitää hyväksyttävänä. (Ylikoski 1998, 170.) Kaikki vanhat ihmiset eivät varmastikaan ajattele, etteivät jaksaisi olla myöhään keikalla. Myöskään kaikki lapsiperheet eivät välttämättä haluaisi aikaisempia alkamisaikoja, ja edellisten ohella myös iltavuoroja tekevien hoitotyöläisten mielipiteiden yleistäminen on virheellistä.

Myös artistien kannanotoissa asiaan jatkui ”me” vastaan ”he” -hengellä vakuuttaminen. Lisäksi toinen uskottavuutta parantava tekijä nousi kannanotoissa esille. Ethoksessa itse viestijä ja hänen olemus vaikuttavat viestin vakuuttavuuteen. On ratkaisevaa kenen suusta puhe tulee. Kuulijat pitävät auktoriteetin puhetta vakuuttavampana kuin samasta aiheesta puhuneen tavallisen ihmisen puhetta. (Karvonen 1999, 261.) Artistien kommentoissa viestin uskottavuuteen vaikuttaa heidän auktoriteettinsa artisteina.

– – Soittoajat ovat järjettömän myöhäiset. Jos ajatellaan kuulijakuntaamme, yli 30-vuotiaita, niin saako sellaisen jo mukavaan elämään tottuneen perheenisän lähtemään baariin, kun keikka alkaa puoli yksi? En minä ainakaan lähtisi, Timo lataa. – – (Me Naiset & Radio Rock 2015.)

Yllä muusikko Timo Rautiainen kommentoi keikkojen alkamisaikojen aikaistamisen puolesta Radio Rockin haastattelussa. Hän käyttää vakuuttamiskeinonaan ”me” vastaan ”he” -henkeä ja vetoaa siihen kuinka alkamisajat ovat ristiriidassa arkirytmiin ja sitä eläviin perheellisiin. Lopussa hän vielä toteaa, ettei itsekään lähtisi keikalle niin myöhään. Hänen asemansa ja auktoriteettinsa artistina vaikuttavat asian uskottavuuteen.

– – Suomi on ehkä siinä mielessä, että myöhäsin maa missä mä oon soittanu ite, että tääl on kyl tosi myöhäset keikka-ajat, mutta – mikäs siinä, eiks me olla tälläisiä yökyöpeleitä? Sit ku ollaan viihteellä, ni ollaan viihteellä kunnolla. (Nimim. TiiaSantavirta 2013a.)

Alkamisaikojen aikaistamista vastaan esittää mielipiteensä muusikko Jonne Aaron Keikat alkamaan aikasemmin -Facebook-sivun videohaastattelussa. Hän asettaa Suomen ja muun maailman keikkojen alkamisajat vastakkain, mutta kokee Suomen tämän hetkiset alkamisajat kuitenkin hyvinä todeten meidän suomalaisten olevan yökyöpeleitä. Vakuuttaminen näkyy siis *me* suomalaiset vastaan *he* muut -asetteluna.

Se on kaksjakonen juttu. Toisaalta jos ihmiset tulis ajoissa niin kello yksitoista ois tosi hyvä aika alottaa tai kello kymmenen, mut aika usein näkee sen, et vaik ois laitettu julisteeseen et kello kymmenen alkaa keikka, ni ei jengi tuu vielä siihen aikaan. – – (Nimim. TiiaSantavirta 2013b.)

Yllä olevan lausunnon on antanut artisti Jukka Poika Keikat alkamaan aikasemmin - Facebook-sivun videohaastattelussa. Kommentissa korostuu Jukka Pojan itsensä vaikutus asian uskottavuuteen. Videon katsojille tulee vaikutelma ja olo, että Jukka Poika artistina kyllä tietää mistä puhuu, kun sanoo, ettei yleisö saavu keikalle ajoissa. Hänen asemansa ja auktoriteettinsa vakuuttaa kuulijan.

Myös keikkajärjestäjien kommenteissa asiaan ethos ilmeni eniten viestijöiden itsensä ja heidän auktoriteettiytensä vaikutuksena asian uskottavuuteen sekä ”me” vastaan ”he” -henkenä. Viestijän auktoriteetti on välillä kaikista tärkein keino saada kuulijat vakuuttuneeksi. Kun oikea ja tarpeeksi asian kannalta painava viestijä viestii, yleisö pitää häntä uskottavana. (Torkki 2006, 163.)

– – Suomes on tämmönen kulttuuri et soitetaan viikonloppusin. Kaikkialla muualla maailmassa soitetaan viikolla ja ihmisten aikaan. Suomessa on semmonen et soitetaan viikonloppuna ja keskellä yötä. Eli ku sopimukses lukee lauantai ni keikka alkaa sunnuntaina. Tää on nyt vähä karrikoiden sanottu mut tätä vastaan mä oon taistellu tässä vuosikaudet. Ja se on yks niitä ongelmia mun mielestä. – – (Radio Rock 2015.)

Agentti-promoottori Jouni Markkanen kertoo mielipiteensä alkamisaikojen aikaistamisen puolesta Radio Rockin haastattelussa. Markkanen vakuuttaa kuulijat oman auktoriteettiytensä perusteella. Hän puhuu omasta ammattialastaan kokemuksella ja sen perusteella kuulijat vakuuttuvat hänen tietojensa ja ajatustensa olevan uskottavia.

– – Maakunnissa on se ongelma verrattuna pääkaupunkiin, että täällä käy ihmisiä, sekä yleisöä että esiintyjä, pitkienkin matkojen päästä, jolloin annettua aloitusaikaa on vaikea pitää minuutin tarkkuudella. – – Jos yhteinäistä systeemiä aletaan kehittää, maakuntien paikat eivät tässä mielessä ole tasavertaisia Helsingin paikkojen kanssa. – – (Aaltonen ym. 2005, 10–11.)

Samaisessa Rumban lehtihaastattelussa aikaistamista vastaan kommentoi Jyväskylän Tanssisali Lutakon Jonna Paananen. Hän vakuuttaa lukijat ”me” vastaan ”he” -hengellä kertoen maakuntien erilaisesta asemasta verrattuna pääkaupunkiseudun klubeihin. Maakuntiin sekä yleisö että artistit saapuvat pidempien matkojen päästä. Paa-

nanen luo kommentissaan *me* maakuntien klubit vastaan *he* helsinkiläiset klubit -asetelman, jolla perustelee vastustustaan. Hänen asema Tanssisali Lutakon edustajana lisää myös uskottavuutta auktoriteettiaseman kautta.

6.2 Pathos – aineiston tunteisiin vetoavat argumentit

Pathos on tunnetila, jonka puhuja saa puhellaan luotua yleisöön (Puro 2007, 13). Se voi tapahtua liikuttamisella niin tunteisiin kuin myös toimimaan saattamisen mielessä. Vihaisiksi saadut ovat valmiita sotaan ja liikuttuneet auttamaan. (Karvonen 1999, 261.) Yleisön edustajien keikkojen alkamisajoista esittämässä mielipiteissä pathoksella vakuutettiin tunteisiin vedoten ja niillä toimimaan haastamalla. Tunteisiin vedottiin tarinoilla, tunnettuihin henkilöihin tehtävillä viittauksilla ja huumorilla. Ne ovat keskeisiä pathoksella vakuuttamisen keinoja. (Ks. Järvilehto & Neuvonen 2011, 6; Karvonen 1999, 275.) Ethoksen keinoin vakuuttaessa viestien sisällöt keskittyivät yleisöön itseensä ja sen eri ryhmiin, pathoksessa siirretään huomio jokaisen omiin tunteisiin alkamisajoista sekä artistien näkökulman huomiointiin.

Olisi mukava katsoa kalliin lipun vastineeksi keikka rauhassa. Nykyisin setin loppupuoli kuluu liian usein kelloa vilkuillessa, ettei satu jäämään viimeisestä bussista. (Mander 2005, 8.)

Joo,samaa mieltä...oonkin ihmeteltyt, kuinka te artistit jaksatte itse?? (Haapa 2014.)

Kahdessa ensimmäisessä keikkojen alkamisajan aikaistamisen puolesta esitettyssä kommentissa lukijoita vakuutetaan heidän tunteisiin vetoamalla. Nimimerkki *Roadstar* kertoo Rumban keskustelupalstalle kirjoittamassaan kommentissaan, että hänestä olisi kiva katsoa keikat rauhassa loppuun. Nyt hän joutuu aina keikan loppuosan ajan vilkuilemaan kelloa varmistaakseen viimeiseen bussiin ehtimisen. Hän vakuuttaa aikaistamisen puolesta tunnetilalla, jonka luo viestillään lukijoihin. Sama pätee Maarit Haavan Anssi Kelalle osoittamaan Facebook-kommenttiin. Myös hän herättelee lukijoissa tunteita artistien jaksamisesta huolehtimalla.

Joukkovoimalla aiempien aloitusaikojen puolesta!!! Anssi, johdata meitä!!!! ☺ ☺ (Seppänen Hirvonen 2014.)

Sä oot se työntekijä! Päätä sä! Me muut kuunnellaan ☺ (Vihreäkoski 2014.)

Lukijoihin luodulla tunnetilalla voi liikuttamisen ohella siis myös saattaa toimimaan. Sekä Sanna-Kaisa Seppänen Hirvonen että Ticy Vihreäkoski Anssi Kelalle osoittamissaan Facebook-kommenteissaan yrittävät lietsoa Anssi Kelaa aikaistamaan keikkojen alkamisaikoja. Seppänen Hirvonen luo yhteishenkeä ja nostattaa tunteiden avulla vastarintaa koko lukijakunnassa. Vihreäkoski ohjaa vastarintaa enemmän pelkän Kellan vastuulle perustellen hänen olevan työntekijä, jonka työajoista keskustellaan.

Vastarintaan lietsonnan ohella molemmissa kommenteissa viitataan siis myös tunnettuun henkilöön, joka on yksi pathoksella vakuuttamisen keinoista. Molemmissa kommenteissa on käytetty myös huumoria, joka kuuluu olennaisena osana kyseisen foorumin, eli Facebookin, keskustelutapaan. Vihreäkosken kommentissa ilmenee kaikesta huolimatta sofistinen kumoaminen. Hän tekee epäpätevän päättelyn siitä, että työntekijä voisi vaikuttaa omiin työaikoihinsa. Se ei ole kumminkaan välttämättä mahdollista ja siten päättely on epäpätevä. (Ylikoski 1998, 158–159.)

Samoin käy välillä, kun on jo kotiutunut töistä ja puolihorteessa sohvalla toteaa, että en nyt jaksakaan sinne keikalle. Jos alkaisivat jo klo 19, niin olis vielä aivan virta päällä! (Tommiska 2014.)

Keikoille voisi mennä vähän kuin leffaan ja uutisiin mennessä kotiin. Oih, liian hienoa ollakseen totta. (Nimim. cfe 2006.)

Vakuuttaa voi lisäksi tarinoilla. Riikka Tommiska kertoo Facebook-komentissaan oman tarinansa sohvalle jäämisestä, vaikka olisi alun perin ajatellutkin menevänsä keikalle. Tarina vetoaa lukijoiden tunteisiin ja monet voivat samaistua siihen. Nimerkki *cfe* kuvaa ja unelmoi Muusikoiden.net-keskustelupalstalle kirjoittamassaan viestissä millaista voisi olla, jos keikat alkaisivat aiemmin. Hän ihannoii viestin lopussa tarinaansa todeten sen olevan ”liian hienoa ollakseen totta”. Se vetoaa lukijoiden tunteisiin ja he vakuuttuvat siitä, että asian pitäisi olla kuvatun tarinan lailla.

Vaikka ois kyseessä perjantai, niin neljän kieppeillä töistä ja kaupan kautta kotia työmatkoineen, rentoutuun, peseytyyn, syömään ym. säätämiset, julkisilla matkustamiset, pari bissee, niin kiirettä pukkaa jos meinaa ehtiä kahdeksan/yhdeksän aikoihin kylille. Paskinta paskaa. (Dahlgren 2015.)

– – NYT-liitteen rockpoliisi jutussa oli joskus aiheesta keskustelua ja siinä sanottiin osuvasti kutakuinkin että jos ei ole sen vertaa "rock henkeä" vähäisille yöunille niin voi jättää keikat väliin. Kyllä sitä kerran viikossa pär-

jää vähemmälläkin yöunilla. Kyllähän sitä ryypätäänkin keskellä viikkoa ;) (Nimim. ghuul 2015.)

Vastustavia mielipiteitä esittäneet yleisön edustajat vetosivat lukijoiden tunteisiin tarinalla ja huumorilla. Janne Jakke Dahlgren selostaa Facebook-komentissaan tarinan siitä kuinka aikaisemmat aloitusajat olisivat huono asia. Hän kuvaa mitä kaikkea ennen keikkaa täytyy tehdä ja sitä kuinka keikan alkaessa aikaisemmin tulisi todella kiire ehtiä paikalle. Nimimerkki *ghuul* viittaa Muusikoiden.net-keskustelupalstalla NYT-liitteessä olleeseen artikkeliin ja siinä mainittuun lotkautukseen, että keikat voi jättää väliin, jos ei ole ”rock-henkeä” selvitä vähäisemmistä yöunista. Nimimerkki *ghuul* tukee väitettä todeten, että kyllä kerran viikossa selviää vähemmällä unilla. Hän myös vertaa huumorimielellä asiaan sitä, että kyllä yökerhoissakin käydään juhlimassa keskellä viikkoa. Hyvässä argumentoinnissa käytetään hauskuuttamista ja huumoria, jotta lukija ei pitkästy (Karvonen 1999, 275).

Pathos ilmeni artistienkin mielipiteissä tarinoin ja huumorin keinoin tunteisiin vetoamisena. Kun ethoksen keinoin vakuuttamaan pyrkineissä artistien kommentteissa argumentit keskittyivät yleisöön, niin pathosta sisältävät kommentit siirtävät katseen artisteihin itseensä. Artisteilta en löytänyt yhtäkään keikkojen aikaistamista vastaan olevaa kommenttia, jossa olisi käytetty vakuuttamiskeinona pathosta.

– – Et kyl mä tykkään alottaa aiemmin sen takii et on ite vähän virkeempänä siihen aikaa et, sit ku mennään myöhempää yöhön, ni siin on aina se tietty riskitekijä, et mitä jos onki unelias. (Nimim. TiiaSantavirta 2013b.)

– – Iltahommaahan tää, sekä popparille, tekniikalle, että yleisölle. Kunhan ei vaan olis aina yötyötä. (Nimim. Marzi 2003.)

Artisti Jukka Poika vetoaa katsojien tunteisiin Keikat alkamaan aikasemmin - Facebook-sivun videohaastattelussa. Hän kertoo, että mitä myöhempää keikat alkavat, sitä enemmän on riskinä olla väsynyt keikan aikana. Myös nimimerkki *Marzi* toteaa huolestuen Muusikoiden.net-keskustelupalstalla, että keikkailu on iltatyötä, mutta liian usein yötyötä. Molemmat vetoavat keikkojen aikaistamiseen lukijoiden tunteita liikuttamalla.

– – mutta mielummin niin, kuin että aloitellaan joskus puoli yhden/yhden hujakoilla: yleisö on jo niin kännissä, ett on aika vitun sama mitä niille soittaa ja itseäkään ei enää oikein jaksa kiinnostaa miten soittaa, varsin-

kaan jos tietää seuraavana päivänä joutuvansa duuniin parin tunnin yöunilla...ja onhan sitä menty suoraan keikkareissulta duuniinkin, suihkun kautta... -- (Nimim. ganesha 2012.)

Myöhäiset ajat ovat ihan järjettömiä. Yhdeksältä olisi mun mielestäni hyvä aloitusaika. Jos on perhettä, tai vaikka ei olisikaan, mutta jos käy töissä ja on normaalirytmisessä elävä ihminen, niin keskiviikkoiltana yhdeltätoista alkava keikka on aika myöhään. Keikalle lähteminen on vaikeaa. Jos lenkille lähteminen seitsemältä on jo vaikeaa, niin mieti sitten sitä, että keikalle pitäisi lähteä iltautusten jälkeen kokemaan jotakin isoa. Onhan se nyt ihan mahdotonta, väittäisin. (Le cool Tampere 2015.)

Tarinan keinoin kantaansa vakuuttaa nimimerkki *ganesha* Muusikoiden.net-keskustelupalstalla. Hän kuvailee tarinassaan millaista on esiintyä myöhään yöllä. Lukijoihin vetoaa se, että muusikko joutuu esiintymään päihtyneelle yleisölle, eikä voi itsekään antaa parastaan, kun työamu lähestyy tunti tunnilta. Kuvailu työamun lähestymisestä edustaa hyvin pienemmän artistin näkökulmaa asiaan. Artisti Jukka Ässä kritisoi myöhäisiä alkamisaikoja LE COOL Tampere -sivuston haastattelussa ja vakuuttaa lukijat huumorilla. Sitä argumentaatioon tuo vertaus siitä, että jo lenkille lähteminen on seitsemän aikaan vaikeaa, niin keikalle lähtö vasta iltautusten jälkeen on suorastaan mahdotonta.

Myös keikkajärjestäjät vetoavat kommentissaan kuulijoiden tunteisiin liikuttamalla ja huumorilla. Ethoksen keinoin vakuuttaessa keikkajärjestäjien kommentit keskittyivät auktoriteetteihin nojaaviin uskottaviin väittämiin keikkojen alkamisajoista ja klubien välisiin keskinäisiin eroihin ”me” vastaan ”he” -ajattelulla. Pathos ilmenee eri osapuolten näkökulmien huomioimisena.

– – Jos keikka loppuu kymmenen jälkeen, niin esiintyjä on jo ennen puoltayötä hotellissa nukkumassa – niin kuin oikeat ihmiset (Forsman 2014).

– – Ja kyllä me henkilökuntakin oltaisiin arkiviikolla kello yhdeltä yöllä mieluummin kotona kuin töissä (Aaltonen ym. 2005, 10–11).

Oulun 45 Specialin ravintoloitsija Ilpo Sulkala kommentoi klubinsa aikaisempiin keikkojen alkamisaikoihin siirtymistä Kalevan verkkolehdessä. Hän toteaa, että aikaisempien alkamisaikojen myötä illan artistit ehtivät hotelliin nukkumaan jo hyvissä ajoin, kuten oikeatkin ihmiset. Hän vetoaa lukijoiden tunteisiin ja liikuttaa heitä. To-teamus saa lukijan samaistumaan artisteihin, kun heitä verrataan aivan tavallisiin ihmisiin. Myös Tanssisali Lutakon Jonna Paananen vetoaa lukijoiden tunteisiin kertoes-

saan Rumban lehtihaastattelussa, että henkilökuntakin olisi mieluummin yöllä jo kotona kuin töissä. Lukija samaistuu heihin, mutta voi jäädä kummastelemaan ja miettimään miksi alkamisaikoja ei sitten muuteta aikaisemmiksi.

Aikaistetut soittoajat palvelevat niin asiakkaita kuin soittajiakin. Töihin meno aamulla on entistä helpompaa, ja soittajienkin silmäanaluset pysyvät suhteellisen tuoreina, vaikka vetäisivätkin muutaman keikan viikossa. – – (Tullikamari 2015.)

Tampereen Klubin ohjelmavastaava Tero Viikari siivittää omaa kommenttiaan huumorilla uutisessa Klubin soittoaikojen aikaistamisesta. Hän perustelee aikaisempien alkamisaikojen olevan hyväksi niin yleisölle kuin artisteillekin. Lausahdus soittajien silmäanalusten tuoreena pysymisestä värittää selontekoa.

– – Sanotaan, että kaikki mikä alkaa puolenyön jälkeen on undergroundia. Ja eikös rock'n'rollin kuulu olla vähän undergroundia. – – (Aaltonen ym. 2005, 10–11.)

Aikaistamista vastustaa huumorin keinoin Tavastia-klubin toimitusjohtaja Juhani Merimaa. Hän huomauttaa rockin underground-luonteesta ja siitä, että kaikki mikä alkaa puolenyön jälkeen on vasta undergroundia. Lukija saa vaikutelman, että rock on ja sen pitää myös pysyä undergroundina.

6.3 Logos – aineiston järkeen vetoavat argumentit

Kolmas vakuuttamiskeino, logos, vetoaa järkeen. Vakuuttavuus muodostuu asiasisällön vaikuttavuudesta ja sen perusteluiden uskottavuudesta ja totuudellisuudesta. Perusteluina väitteille voi esittää esimerkiksi laskelmia, tutkimustuloksia ja omia sekä muiden kokemuksia. Viestit ovat myös johdonmukaisia. (Puro 2007, 12, 44.) Parhaimmillaan viestijä voi horjuttaa vastaanottajan asennetta, sillä asenteet ja käyttäytyminen perustuvat uskomuksiin eli väitteisiin (Torkki 2006, 187). Yleisön keikkojen alkamisajoista esittämässä mielipiteissä logos esiintyi varsin selkeästi ja oli helpoiten tunnistettavissa verrattuna ethokseen ja pathokseen. Logoksella vakuuttaessa sisällöt syventyvät käsittelemään syitä alkamisaikojen aikaistamiselle tai myöhäisille alkamisajoille.

– – Ravintoloitsijalle enemmän ihmisiä on enemmän myyntiä. Bändille enemmän ihmisiä on enemmän yleisöä. Yleisölle enemmän ihmisiä on enemmän tunnelmaa. (Mander 2005, 8.)

20:00 olisi minun toiveeni. Siitä ehtii vielä hyvin nukkumaan jos on töitä seuraavana aamuna. Toisaalta sen jälkeen ehtii vielä riipasta kunnon juh-
lakunnon jos tahtoo. (Leinonen 2013.)

Kahdessa ensimmäisessä alkamisaikojen aikaistamisen puolesta esitetystä kommentissa kirjoittajat perustelevat kantojansa järjellä. Sekä nimimerkki *Lux* Rumban keskustelupalstalle kirjoittamassaan kommentissa että Pia Leinonen Facebook-komentissaan perustelevat asiaa sillä, että aikaisemmat alkamisajat olisivat kaikille hyväksi. Nimimerkki *Lux* painottaa niiden olevan sekä ravintoloitsijalle, artisteille kuin yleisöllekin parhaaksi. Hän myös logokselle ominaiseen tapaan ennakoii jo vähän vastaväitteitä perustelemalla asiaa kaikkien näkökulmista (Puro 2007, 12). Leinonen huomauttaa, että keikkojen alkaessa aiemmin, ehtisi niiden jälkeen itse päättää haluaako jäädä juhlimaan vai lähteä kotiin nukkumaan. Tällä hetkellä keikat pakottavat kaikki valvomaan.

Samana olen hämmästellyt vuosikausia. Teatteri alkaa aina klo 19.00 miksi keikat ei? Siksi koska ravintoloitsija ei halua. Mä lähtisin paljon useammin keikalle jos ne alkais aikaisemmin. (Willadsen 2015.)

– – Koskahan Suomessa aletaan tajuta, että esityksestä ilta vasta alkaa - eikä päinvastoin! (Seppä 2013.)

Aikaistamista puolustavat myös Robert Willadsen ja Lassi Seppä Facebook-kommenteissaan. Willadsen vetoaa järkeen ja siihen, että muu kulttuuri alkaa jo aiemmin illasta. Seppä ihmettelee miksi Suomessa on tapana, että ilta vasta huipentuu esitykseen. Eikö se voisi päinvastoin alkaa siitä? Molemmat kommentit ilmentävät hyvin muutosvastarintaa. Mahdollisiin muutoksiin liittyy aina muutosvastarintaa. Osa ihmisistä haluaa säilyttää asiat ennallaan vain sen takia, että ne ovat aina olleet niin. He eivät ole valmiita edes kokeilemaan avoimin silmin muutoksen mahdollisuutta. Syynä on ennen kaikkea se, että vanhasta tottumuksesta on niin vaikea luopua. (Turunen 2009, 9-10.)

http://www.avi.fi/web/avi/jatkoajalupa#.Uy8hx6h_vfI Luulenpa että tällä asialla on paljonkin vaikutusta myöhäisiin soittoaikoihin... Ravintolat siis tarvitsevat sitä "korkeatasoista viihdeohjelmaa" ja tarpeeksi myöhäiseen aikaan jotta saadaan edellytykset jatkoajalle... Suomen lainsäädäntö siis

suurin este aikaisille soittoajoille. Ravintola-alaa muutenkin on kovalla kädellä kaitsettu viime aikoina... (Nummi 2014.)

Keikkojen alkamisaikojen aikaistamista vastaan argumentoivissa väitteissä vedotaan myös järkeen ja faktoihin. Facebook-komentissaan Jukka Nummi perustelee myöhäisiä alkamisaikoja Suomen lainsäädännöllä ja anniskelun jatkoaikaluvalla. Hän vakuuttaa, että saadakseen jatkoaikaluvan täytyy tarjota korkeatasoista viihdeohjelmaa ja tarpeeksi myöhäiseen aikaan. Asian pätevyyttä hän korostaa linkittämällä Aluehallintoviraston asiaa koskevan sivun viestiinsä.

– – Miksi näin? Osaksi kyse on ravintolabisneksestä. Kapakoitsijat myyvät mielellään asiakkaille juomia, jotta bisnes kannattaisi. Niinpä yleisön on annettava virittäytyä tunnelmaan sopivien nuottiöljyjen avulla. Myynnillä kapakka tekee bändi-iltojen katteensa, lipputulot kuluvat keikkaliksoihin. – – (Mehtälä 2014.)

Myös Anssi Mehtälä pohtii Länsi-Savon verkkolehden kolumnissaan syytä myöhäisiin alkamisaikoihin. Hän väittää niiden johtuvan ravintolabisneksen tulopolitiikasta. Lipputulot menevät artistien keikkapalkkioihin, muu myynti katteeksi. Mehtälä esittää asian varsin johdonmukaisesti, kuten logokseen kuuluu (Puro 2007, 12). Hän ei kuitenkaan ole ravintolabisneksen asiantuntija ja perustaa väitteensä yleiseen uskomukseen, joka on yksi sofistisen kumoamisen muoto. Yleisen uskomuksen auktoriteettivirheessä ajatellaan yleisen hyväksymisen takaavaan asian totuus. Vallalla oleva käsitys asiasta voi kuitenkin olla aivan väärä. (Ylikoski 1998, 164.)

Artistien kommenteissa logoksen keinoja on käytetty vakuuttamiseen faktoilla, esimerkeillä ja omien sekä muiden kokemuksilla. Aineistooni en löytänyt artisteilta yhtäkään aikaistamista vastaan olevaa argumenttia, jossa olisi käytetty vakuuttamiskeinona logosta. Eroina artistien ethos ja pathos -vakuuttamiskeinoilla vakuuttamiseen on se, että logoksella vakuuttaessa keskityttiin nimenomaan esimerkkeihin ja faktoihin asiasta.

Euroopassa tai missä vaan muualla paikalle tullaan konsertin takia, eikä vain juomaan. Suomessahan saattaa soittoaika olla kello yhdeltä yöllä ja se on ihan perseestä. Euroopassa meidän omillakin kiertueilla soittoaika on yhdeksältä. Se on ihan mahtavaa, siellä voi silloin olla nuorempiakin ihmisiä paikalla. – – (Väänänen 2009.)

– – Kesäkeikat päivitetään sivuille piakkoin. Kivaa päästä kekkuloimaan ulkotiloihin ja inhimillisiin soittoaikoihin! Viime aikoina yleisin aloittamisaikamme on ollut 00.30... Ja jos jotain mietityttää, soittoajat on aina keikkapaikan, ei bändin määrittämiä. (Närhi 2011.)

Asioita, joita ei pysty perustelemaan millään loogisesti varmalla, on parempi perustella esimerkein. Muusikko Samu Haber käyttää The Voicen haastattelussa esimerkkinä Euroopan käytäntöjä ja osoittaa miten aikaisemmat alkamisajat ovat tuottaneet hyvää tulosta muualla. (Torkki 2006, 192–193.) Artisti Laura Närhi huomauttaa omilla kotisivuillaan, että alkamisajat ovat aina keikkapaikan itse päättämiä, ei artistien. Näin hän argumentoi tietoon perustuen alan asiantuntijana ja artistina pätevästi, etteivät myöhäiset ajat johdu heistä, vaan keikkajärjestäjistä.

Artisti näkökulmasta on myös harvinaisen ok, että soittoajat olisi aikaisemmin viikolla sekä viikonloppuna. Kyllä se putkimies, hammaslääkäri tai sydänkirurgikin on monesti paremassa vireessä illalla kun keskellä yötä. Pitää myös muistaa, että suurin osa suomessa touhuavista muusikoista on päivätöissä kun sattuneesta syystä levyt ei myy ja musiikilla ansaittava leipä tulee nimenomaan keikoista ym., mutta ei niinkään levyjen myynnistä pois sulkien isot artistit, että arjen keskellä aikaisemmat soittoajat auttaa myös tässä mielessä. (Kauppinen 2015.)

Joonas Kauppinen perustelee Facebook-komentissaan aikaisempien alkamisaikojen paremmuutta faktoilla työvireestä ja pienempien artistien sivu- ja päivätöistä. Hän vertaa artistien työaikaa muihin tarkkaavaisuutta vaativiin ammatteihin ja heidän työaikoihinsa todeten, että työvire on kaikilla parempi illalla kuin keskellä yötä. Kauppinen myös muistuttaa, että suurin osa pienemmistä artisteista on ohessa sivu- tai päivätöissä, jolloin aikaisemmat alkamisajat olisivat senkin kannalta hyvät.

Keikkojen alkamisajoista: jos minä saisin päättää, niin keikat alkaisivat arkisin klo 19 ja viikonloppuisin klo 21 (Kela 2014a).

Vielä alkamisajoista: en muista tavanneeni ihmistä, jonka mielestä keikat alkavat puoliltaöin juuri sopivaan aikaan. Silti näillä asetuksilla vain vedetään. (Kela 2014b.)

Muusikko Anssi Kela argumentoi varsin selkeästi ja suorasti aikaisempien alkamisaikojen puolesta Facebook-tilapäivityksessään. Hän perustelee alkamisaikojen aikaistamista sillä, että hän ei muistaakseen ole tavannut koskaan ketään, joka pitäisi puoliltaöin alkavista keikoista. Kela osoittaa aikaistamisen olevan tarpeellinen omien ja tavanneidensa ihmisten kokemusten perusteella. Väitteiden pätevyyttä voi todistaa

myös omilla ja muiden kokemuksilla. (Puro 2007, 44.) Väitteessä ilmenee kuitenkin argumentaatiovirhe. Kela vakuuttaa kantaansa hyödyntäen vastakkaisen todistusaineiston puutetta. Hän sekoittaa asiaa vastustavan todistusaineiston puutteen puolustavan todistusaineiston olemassaoloon. (Ylikoski 1998, 166–167.)

Logosta käytettiin keikkajärjestäjien kannanotoissa esimerkein, faktoin, omin kokemuksin ja tutkitun tiedon avuin vakuuttaessa. Logoksen keinoin vakuuttaessa keskiössä ovat todelliset esimerkit ja faktat asiasta, toisin kuin ethoksessa ja pathoksessa. Kommenteissa ilmenee myös ethosta, sillä väitteiden ja perusteluiden uskottavuuteen vaikuttaa niiden todenmukaisuuden lisäksi keskeisesti myös viestijän uskottavuus ja auktoriteetti.

– – Mä tiedän et klubit on aikastanut sitä ja se on niinku ysi. Se on ihan inhimillistä. Mut tuol nyt kuitenkin avataa ovet seitsemältä Euroopassa ja keikat alkaa puol kahdeksan. Ja puol yhdeksän on pääesiintyjä, tai yhdeksän. Viimeistään kymmeneltä. – – (Radio Rock 2015.)

”Asiakkaat ovat toivoneet aiempia aloitusaikoja. Myöhäisistä soittoajoista kuulee aina silloin tällöin valitettavan, mutta varhaisista ei koskaan”, kertoo Lutakon keikat järjestävän Jelmu ry:n tuotantopäällikkö Jenna Lahtinen. – – (Lutakko 2014.)

Muusikko Samu Haberin tavoin, agentti-promoottori Jouni Markkanen nojaa Radio Rockin haastattelussa perustelunsa esimerkkiin aikaisemmista alkamisajoista. Hän vakuuttaa kuulijat pätevällä esimerkillä Euroopassa hyvin toimivista käytännöistä. Jyväskylän Tanssisali Lutakon keikkoja järjestävän Jelmu ry:n tuotantopäällikkö Jenna Lahtinen perustelee faktoilla aikaisempiin alkamisaikoihin siirtymistä asiaa koskevassa uutisessa. Hän kertoo asiakkaiden toivoneen muutosta asiaan. Myöhäisistä alkamisajoista on tullut valitusta, muttei koskaan liian aikaisista. Asiakastoiveet ja -palautteet toimivat faktaperusteluna asialle.

Aiemmassa Anssi Kelan kannanotossa esiintynyt vastakkaisen todistusaineiston puutteen käyttö hyödykseen, toistuu myös Lahtisen kommentissa. Hän perustelee aiempiin alkamisaikoihin siirtymistä sillä, ettei ole koskaan saanut valitusta liian aikaisista keikoista. Se on sofistinen kumoaminen samoista syistä kuin Kelan tapauksessa. Väitteen perusteluina käytetään virheellisesti vastakkaisen todistusaineiston puutetta, joka on väärin. (Ylikoski 1998, 166–167.)

– – Aikaistaminen olisi myös ravintoloitsijan etu. Olisi ideaalia, että jengi tulisi aikaisemmin sisään, enemmän kauppaahan siinä vain tehtäisiin. Jos porukka ehtisi ottaa jo tuopin tai pari ennen keikkaa ja yhden keikan aikana, ne todennäköisesti jäisivät jatkamaan helpommin iltaa vielä keikan jälkeenkin. Sen sijaan se, että asiakas tulee sisään juuri silloin kun bändi aloittaa, ostaa yhden juoman ja lähtee heti keikan jälkeen pois, on ravintoloitsijan kannalta kestävä tilanne. Mitä myöhemmin bändi aloittaa, sen helpommin näin käy. (Aaltonen ym. 2005, 10–11.)

Aikaisempien alkamisaikojen puolesta argumentoi vielä Tampereen Yo-talon Timo Isomäki Rumban lehtihaastattelussa. Hän sanoo aikaistamisen olevan myös ravintoloitsijan etu. Isomäki kertoo, että jos asiakkaat saapuisivat aikaisemmin paikalle, myyntiä tehtäisiin enemmän. Hän omalla asiantuntijalausunnollaan todistaa, että tämän hetkinen tilanne myöhään keikalle tulosta ja heti sen jälkeen poistumisesta on sietämätön. Kommentissa esiintyy kuitenkin argumentaatiovirhe. Isomäki väittää toista, mutta tekee toista. Väite on ristiriidassa esittäjän oman toiminnan kanssa. Se antaa tekopyhän vaikutelman ja heikentää siten kommentin esittäjän uskottavuutta. (Ylikoski 1998, 163.)

– – Maakunnissa on se ongelma verrattuna pääkaupunkiin, että täällä käy ihmisiä, sekä yleisöä että esiintyjä, pitkiäkin matkojen päästä, jolloin annettua aloitusaikaa on vaikea pitää minuutin tarkkuudella. – – Kun talvisin tulee kaukaa bändejä puolikuntoisilla autoilla, ei ole harvinaista, että ne on matkalla vielä kahdeksalta. Silloin on täysin mahdotonta, että bändi olisi lavalla jo yhdeksältä. – – (Aaltonen ym. 2005, 10–11.)

Onhan tähän jo yritettykin reagoida. Ohjelmatoimistojen liitto päätti joku vuosi sitten, että keikat alkavat kello 21. Ensimmäisen päätöksen jälkeinen bändi meillä oli Neljä Ruusua, joka oli todella iso siihen aikaan. Silti paikalla ei ollut kello 21 kuin puoli salillista ihmisiä. Se kokeilu jäi sitten siihen. – – (Aaltonen ym. 2005, 10–11.)

Vastustavia mielipiteitä ilmaisevat Rumban lehtihaastattelussa Jyväskylän Tanssisali Lutakon Jonna Paananen ja Tavastia-klubin Juhani Merimaa. He molemmat vetoavat omiin kokemuksiinsa. Paananen kertoo, etteivät maakuntiin kaukaa matkaavat bändit ehdi aina ajoissa paikalle. Väite ei ole kuitenkaan hyväksyttävä, sillä siinä on sofistinen kumoaminen. Väitteessä on epäpätevä päättely. Pitkä matka klubille ei vaikuta artistien klubille saapumisaikaan, vaan matkalle lähtöaika, joka on kyllä säädeltävissä. (Ylikoski 1998, 158–159.) Merimaa perustelee oman kokemuksensa ja kokeilunsa tutkimustiedon pohjalta, että kello 21 alkavalle keikalle ei saapunut ihmisiä ja kertoo kokeilun jääneen siihen.

7 POHDINTA

Ihmisille elävä musiikki on ollut kautta aikojen tärkeää. He ovat aina käyneet elävän musiikin tapahtumissa ja heille on ollut tärkeää jakaa kokemus yhdessä muiden läsnäolijoiden kanssa. Onneksi on löytynyt aina myös niitä ihmisiä, jotka ovat luoneet esiintymispaikkoja artisteille.

Opinnäytetyössäni kokosin hajallaan ollutta tietoa rock-klubikeikkojen alkamisajoista ja ihmisten mielipiteistä niihin. Työssä huomioitiin eri osapuolten näkökulmat tutkimalla niin yleisön, artistien kuin keikkajärjestäjienkin kantoja asiaan. Ennen kaikkea keikkojen alkamisajoista saatiin nyt koottua muutakin tietoa kuin yleisön näkökulmasta tehtyjä puolesta ja vastaan -gallupeita. Työssä huomion saivat eri osapuolten mielipiteet perusteluineen aikaistamisen puolesta ja vastaan.

Aihe on ajankohtainen ja vuosien varrella usein artistien ja yleisön esiin nostama. Kerätty tieto on tärkeää itselleni tulevana kulttuurituottajana, koska työssä yleisön mielitykset ja toiveet ovat avainasemassa. Uskon opinnäytetyöstäni olevan hyötyä myös Suomen Rock-klubien Liitto ry:lle ja sitä kautta keikkajärjestäjille. He saavat opinnäytetyöni kautta yhteen kerättyä tietoa eri osapuolten erilaisista näkemyksistä keikkojen alkamisaikoihin. Parhaimmillaan opinnäytetyöni voisi toimia rohkaisijana keikkojen alkamisaikojen muutoskokeiluihin. Myös artistit saavat työn kautta äänensä kuuluviin omiin työaikoihinsa liittyen ja yleisö vielä paremmin omat mielipiteensä kuuluviin.

Retorinen analyysi tutkimusmenetelmänä mahdollisti mielenkiintoisen otteen aineistoon. Kommenteista sai paljon enemmän irti, kun paneutui niissä käytettyihin retorikan vakuuttamiskeinoihin ja tarkoituksellisiin tai tietämättömyydestä johtuviin sofistisiin kumoamisiin. Oli yllättävää huomata, kuinka aluksi hyviltä ja tehokkailta tuntuut ne argumentit sisälsivätkin argumentaatiovirheitä, eivätkä olleet siten hyväksyttäviä.

Yleisön kommentteja asiaan löytyi hyvin ja artisteillakin oli aineistossa vahvoja mielipiteitä asiaan. Heiltä ei kuitenkaan löytynyt paljoakaan aikaistamista vastustavia kannanottoja. Keikkajärjestäjien mielipiteitä asiaan löytyi vähiten. He olivat kommentteja.

toineet asiaa ainoastaan Rumban lehtiartikkelissa vuonna 2005 ja sen jälkeen pääosin vain klubien alkamisaikojen aikaistamisesta kertovien uutisten yhteydessä.

Miksi keikkajärjestäjät eivät ole kommentoineet asiaa vuosien varrella tehtyjen gallupien tuloksista huolimatta? Miksi alkamisaikojia ei ole vielä kukaan muuttanut, vaikka gallupien mukaan se on yleisön toive ja artistitkin ovat kampanjoineet työajoistaan? Keikkajärjestäjät kommentoivat kymmenen vuotta sitten Rumban lehtiartikkelissa aikaisempien alkamisaikojen olevan mahdollisia. Miksi Euroopassa ja muualla maailmassa hyvin toimivat aikaiset keikkojen alkamisajat eivät voisi onnistua Suomessakin?

Voiko kyse olla muutosvastarinnasta? Onko vanhasta vaikea luopua? Muualla järjestettävillä keikoilla, kuten stadionkeikoilla ja kulttuuritaloissa järjestettävillä keikoilla, aikaisemmat alkamisajat toimivat. Myös muu kulttuuri alkaa jo aikaisemmin. Voisiko tulevaisuudessa myös klubikeikoille mennä kuin elokuviin tai teatteriin? Aikaisempia alkamisaikojia olisi mielestäni syytä kokeilla.

Ilokseni tätä työtä tehdessä, sain huomata, että asia on erittäin ajankohtainen. Helsinkiläinen On the Rocks uutisoi hiljattain aloittavansa marraskuussa Rock Around 7 -klubi-iltojen järjestämisen. Muutamana torstaina per kuukausi järjestettävissä illoissa keikat alkavat jo kello 19 ja ne ovat yleisölle ilmaisia. Luulen, että On the Rocks haluaa kokeilla, saavatko toivotut aikaisemmat keikkojen alkamisajat ihmisiä paikalle. Klubi-iltojen esiintyjät ovat kuitenkin melko ei-nimekkäitä ja tämä jäi mietityttämään minua. Toivottavasti yhteys myös artistin ja kävijämäärän välillä huomioidaan, eikä aikaisempien alkamisaikojen toimivuutta määritellä Rock Around 7 -iltoihin saapuviin määrällä. Olisi ollut hienoa, jos joku maan eturivin artisteista olisi saatu klubi-iltoihin mukaan.

Aihetta olisi mielenkiintoista tutkia vielä lisää. Oma tutkimukseni on suuntaa antava ja voi siten toimia inspiraationa jatkotutkimuksille. Keikkajärjestäjät ovat merkittävässä avainasemassa keikkojen alkamisaikoihin ja olisi erittäin mielenkiintoista saada heiltä lisää kannanottoja asiaan. Aihetta olisikin hyvä tutkia lisää nimenomaan keikkajärjestäjien ja klubien näkökulmaan keskittyen. Mielenkiintoista olisi tutkia myös klubien alkoholimyynnin tuottoa. Onko se syy siihen, että keikat alkavat myöhään? Vai voisiko aikaisemmin alkava keikka laajentaa asiakaskuntaa ja siten lisätä illan tuottojakin?

LÄHTEET

- 45 Special 2014. Historia. WWW-dokumentti. <http://www.45special.com/fi/info/historia>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.2.2014.
- 45 Special 2015. Ohjelma. WWW-dokumentti. <http://www.45special.com/>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.
- Aaltonen, Mikko, Flinkkilä, Janne, Lähde, Antti & Mäntysaari, Jussi 2005. Viisituhatta vaatii: Keikat aikaisemmiksi! *Rumba* 20, 10–11.
- Aristoteles 2012a. Retoriikka ja Runousoppi. Teokset 9. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Aristoteles 2012b. Topiikka ja Sofistiset kumoamiset. Teokset 2. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Aroheimo-Marvia, Liisa, Jalkanen, Pekka & Kurkela, Vesa 2003. Suomen musiikin historia. Populaarimusiikki. Helsinki: WSOY.
- Arpo, Robert 2005. Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Bar Loose 2015a. Historia. WWW-dokumentti. <http://www.barloose.com/index.php?page=loose&spage=historia&lang=fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.9.2015.
- Bar Loose 2015b. Bar Loose. WWW-dokumentti. <http://www.barloose.com/>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.10.2015.
- Blomstedt, Jan 2003. Retoriikkaa epäilijöille. Helsinki: Loki-Kirjat.
- Bruun, Seppo, Lindfors, Jukka, Luoto, Santtu & Salo, Markku 1998. Jee jee jee – suomalaisen rockin historia. Helsinki: WSOY.
- Club Teatria 2013. Uutiset – Club Teatrian päättäjäiset 31.12.2013. WWW-dokumentti. <http://www.teatria.com/uutiset/#uutiset>. Päivitetty 11.12.2013. Luettu 15.2.2014.
- Dahlgren, Janne Jakke 2015. Vaikka ois kyseessä perjantai.. Facebook-kommentti. Radio Rock -Facebook-sivu. https://www.facebook.com/assenneonrock/posts/10152987820278433?comment_id=10152988130633433&offset=0&total_comments=19&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D. Päivitetty 23.1.2015. Luettu 2.10.2015.
- Ekelund, Sara 1971. Maailmanpyörä – ihmisiä ja elämää Linnanmäen huvipuistossa. Helsinki: Weilin+Göös.
- Elmu ry 2015. Keikat. WWW-dokumentti. <http://elmu.fi/keikat>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.10.2015.

Findance.com 2003. Turun Klubi avataan lokakuussa. WWW-dokumentti.
<http://www.findance.com/uutiset/168/turun-klubi-avataan-lokakuussa>. Päivitetty
 17.9.2003. Luettu 15.2.2014.

Fisher, Caroline, Pearson, Michael M., Goolsby, Jerry R. & Onken, Marina H. 2010.
 Developing measurements of success for performing musical groups. *Journal of Ser-
 vices Marketing* 4, 325-334. PDF-dokumentti.
[http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.mikkeli.amk.fi:2048/journals.htm?issn=0887-
 6045&volume=24&issue=4&articleid=1870646&show=html#sthash.n0oBmI5i.dpuf](http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.mikkeli.amk.fi:2048/journals.htm?issn=0887-6045&volume=24&issue=4&articleid=1870646&show=html#sthash.n0oBmI5i.dpuf).
 Luettu 10.2.2014.

Flinkkilä, Janne 2005. Sanottua. *Rumba* 20, 5.

Forsman, Carita 2014. Nelivitosen keikat siirtyvät alkuiltaan. WWW-dokumentti.
<http://www.kaleva.fi/viihde/nelivitosen-keikat-siirtyvat-alkuiltaan/674284/>. Päivitetty
 28.8.2014. Luettu 2.10.2015.

Friman, Janne & Hurula, Juhana 2010. Hevi opas Helsinkiin. Helsinki: Like Kustan-
 nus Oy.

Haapa, Maarit 2014. Joo, samaa mieltä.. Facebook-kommentti. Anssi Kela -Facebook-
 sivu.
[https://www.facebook.com/naamattu/posts/10152259668437920?comment_id=30239
 472&offset=0&total_comments=59&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9
 %22%7D](https://www.facebook.com/naamattu/posts/10152259668437920?comment_id=30239472&offset=0&total_comments=59&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D). Päivitetty 23.3.2014. Luettu 2.10.2015.

Haapanen, Pirkko 1996. Roomalaisten korkein taito – Johdanto antiikin retoriikkaan.
 Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) *Pelkkää retoriikkaa*. Tampere:
 Vastapaino, 23–50.

Henry's Pub 2014. Henkan historia. WWW-dokumentti.
<http://www.henryspub.net/kuopio/historia.html>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.2.2014.

Henry's Pub 2015. Ohjelma. WWW-dokumentti.
<http://www.henryspub.net/kuopio/ohjelma.php>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.

House Of Rock Bar 2015a. Baari. WWW-dokumentti.
<http://www.houseofrockbar.fi/BAARI>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.9.2015.

House of Rock Bar 2015b. Keikat. WWW-dokumentti.
<http://www.houseofrockbar.fi/KEIKAT>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.

Huhtamäki, Mikael 2013. Live in Finland – kansainvälistä keikkahistoriaa Suomessa
 1955–1979. Helsinki: Gummerus.

Iltä-Sanomat 2002. Muusikot sotajalalla: Haluamme inhimilliset soittoajat! Verkko-
 lehti. <http://www.iltasanomat.fi/viihde/art-1288335920205.html>. Päivitetty 22.2.2002.
 Luettu 6.10.2015.

Isokangas, Antti, Karvala, Kaappo & Von Reiche, Markus 2000. City on sinun – kuin-
 ka uusi kaupunkikulttuuri tuli Helsinkiin. Helsinki: Tammi.

Joensuun Popmuusikot ry 2014. Ravintola Kerubi ja kulttuurikeskus Karjantalo. WWW-dokumentti. <http://www.popmuusikot.fi/kerubi.php>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.2.2014.

Jokelainen, Jarkko 2015. Helsinkiin suunniteltu iso konserttisali tyrmättiin – selvitys ei tue Elmun Konepajahallia. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti. <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1424326255022?jako=fbe1e76668f5811bcc2658ae39623264&ref=fb-share>. Päivitetty 20.2.2015. Luettu 22.9.2015.

Järvilehto, Lauri & Neuvonen, Markus 2011. Churchill – Vakuuttaminen ja vuorovai-
kuttaminen. PDF-tiedosto. <http://fidocz.com/doc/10356/lataa-opas---filosofian-akatemia>. Päivitetty 2011. Luettu 13.10.2015.

Kaapelitehdas 2015a. Tietoa. WWW-dokumentti. <http://www.kaapelitehdas.fi/tietoa>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2015.

Kaapelitehdas 2015b. Tilavuokraus – Merikaapelihalli. WWW-dokumentti. <http://www.kaapelitehdas.fi/tilavuokraus/merikaapelihalli>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2015.

Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa 1998. Retoriikka. Teoksessa Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa (toim.) Argumentti ja kritiikki - lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Tampere: Tammer-Paino Oy, 233–272.

Karvonen, Erkki 1999. Elämää mielikuvayhteiskunnassa: Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Helsinki: Gaudeamus.

Kauppinen, Joonas 2015. Artisti näkökulmasta on myös.. Facebook-kommentti. Radio Rock -Facebook-sivu. https://www.facebook.com/asenneonrock/posts/10152987820278433?comment_id=10152988118928433&offset=0&total_comments=19&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D. Päivitetty 23.1.2015. Luettu 2.10.2015.

Keikat alkamaan aikasemmin 2013. Facebook-sivu. <https://www.facebook.com/keikatalkamaanaikaisemmin>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.9.2015.

Keikkapaikka.info 2015. WWW-dokumentti. <http://www.keikkapaikka.info/>. Päivitetty 2015. Luettu 25.9.2015.

Kela, Anssi 2014a. Keikkojen alkamisajoista.. Anssi Kela -Facebook-sivu. <https://www.facebook.com/naamattu/posts/10152259668437920>. Päivitetty 23.3.2014. Luettu 2.10.2015.

Kela, Anssi 2014b. Vielä alkamisajoista.. Anssi Kela -Facebook-sivu. <https://www.facebook.com/naamattu/posts/10152259908222920>. Päivitetty 23.3.2015. Luettu 2.10.2015.

Kerubi 2015. Ohjelma. WWW-dokumentti. <http://www.kerubi.fi/ohjelma.php>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.

Klubi 2015a. Ohjelma. WWW-dokumentti. <http://www.klubi.net/calendar.php>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.

Klubi 2015b. Klubin uutisia. WWW-dokumentti. http://www.klubi.net/home.php?ch_brid=2. Päivitetty 14.10.2015. Luettu 23.10.2015.

Korjaamo 2015a. Tietoa Korjaamosta – Esityspaikat. WWW-dokumentti. <http://www.korjaamo.fi/fi/tietoa-korjaamosta/vintti>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2015.

Korjaamo 2015b. Musiikki. WWW-dokumentti. <http://www.korjaamo.fi/fi/musiikki>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.10.2015.

Kostiainen, Pasi 2000. Ja rokki soi. Helsinki: Kustannus Oy Jalava.

Laamanen, Lamppu 2000. Tavastia Klubi, Helsinki. Helsinki: Like.

Le cool Tampere 2015. Jukka Ässä. WWW-dokumentti. <http://tampere.lecool.com/inspirations/jukka-assa/>. Ei päivitystietoa. Luettu 2.10.2015.

Leinonen, Pia 2013. 20:00 olisi minun.. Facebook-kommentti. Keikat alkamaan aikaisemmin -Facebook-sivu. https://www.facebook.com/keikatalkamaanaikaisemmin/posts/223255661171273?comment_id=791208&offset=0&total_comments=38&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D. Päivitetty 7.9.2013. Luettu 2.10.2015.

Leiwo, Hanne 2013. Keikalle jo kymmeneltä! Yle Pohjanmaa. WWW-dokumentti. http://yle.fi/uutiset/keikalle_jo_kymmenelta/7005243. Päivitetty 31.12.2013. Luettu 24.2.2014.

Lutakko 2014. Lutakon keikat alkavat jatkossa aiemmin. WWW-dokumentti. <http://www.jelmu.net/lutakon-keikat-alkavat-jatkossa-aiemmin>. Päivitetty 21.1.2014. Luettu 2.10.2015.

Lutakko 2015. Info. WWW-dokumentti. <http://www.jelmu.net/info>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.9.2015.

Malmberg, Aleks (toim.) 2008. Kulttuuritalo – puoli vuosisataa tarinoita ja tapahtumia. Helsinki: Koy Helsingin Kulttuuritalo.

Mander, Jonathan 2005. Kerro mielipiteesi Rumban suuressa soittoaikakyselyssä. Rumba 18, 8.

Me Naiset & Radio Rock 2015. Keikkaelämään pettynyt Timo Rautiainen: ”Tämä on viimeinen rokkibändi, jossa soitan”. WWW-dokumentti. http://www.menaiset.fi/artikkeli/ajankohtaista/ihmiset/keikkaelamaan_pettynyt_timo_rautiainen_tama_on_viimeinen_rokkibandi. Päivitetty 17.4.2015. Luettu 27.9.2015.

Mehtälä, Anssi 2014. Olisin mennyt keikalle. Länsi-Savo. Verkkolehti. <http://www.lansi-savo.fi/mielipide/kolumnit/olisin-mennyt-keikalle-133752>. Päivitetty 19.4.2014. Luettu 27.9.2015.

Nevalainen, Petri 2005. Suomi-rockin tiekartta. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.

Niiniluoto, Maarit 2014. Tanssilavat ovat olleet 1920-luvusta lähtien suomalaista kansallisromantiikkaa. Pomus.net. Artikkel. <http://pomus.net/kehityslinjat/tanssilavakulttuuri>. Ei päivitystietoa. Luettu 10.2.2014.

Nimim. cfe 2006. Keikoille voisi mennä.. Muusikoiden.net -kommentti. Miksi bändit eivät aloita ajoissa? http://muusikoiden.net/keskustelu/posts.php?c=28&t=130569....luepa&o=20.ments=59&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D. Päivitetty 23.3.2014. Luettu 2.10.2015.

Nimim. ganesha 2012. Tähän voin todeta.. Muusikoiden.net-kommentti. Muusikoiden.net -keskusteluforum. <http://muusikoiden.net/keskustelu/posts.php?plink=10963439#p10963439>. Päivitetty 25.9.2012. Luettu 2.10.2015.

Nimim. ghuul 2015. Useimmiten aikaset aloitusajankohdat.. Muusikoiden.net-kommentti. Aiemmat soittoajat keskustelu jatkuu. <http://muusikoiden.net/keskustelu/posts.php?plink=619023#p619023>. Päivitetty 20.11.2003. Luettu 7.10.2015.

Nimim. Marzi 2003. Meilläpäin ykköskippolassa alkaa.. Muusikoiden.net-kommentti. Aiemmat soittoajat keskustelu jatkuu. <http://muusikoiden.net/keskustelu/posts.php?plink=621743#p621743>. Päivitetty 21.11.2003. Luettu 7.10.2015.

Nimim. TiiaSantavirta 2013a. Jonne Aaron / Keikat alkamaan aikaisemmin @ Facebook. Videohaastattelu. <https://www.youtube.com/watch?v=TyGO9GsfoJg&feature=youtu.be>. Päivitetty 5.9.2013. Katsottu 29.9.2015.

Nimim. TiiaSantavirta 2013b. Jukka Poika / Keikat alkamaan aikaisemmin @ Facebook. Videohaastattelu. <https://www.youtube.com/watch?v=jMvics0bFT4>. Julkaistu 18.10.2013. Katsottu 29.9.2015.

Nummi, Jukka 2014. Luulenpa että tällä... Facebook-kommentti. Anssi Kela - Facebook-sivu. https://www.facebook.com/naamattu/posts/10152259908222920?comment_id=30240711&offset=0&total_comments=39&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D. Päivitetty 23.3.2014. Luettu 2.10.2015.

Nyman, Jake, Gronow, Pekka & Lindfors, Jukka (toim.) 2005. Suomi soi 3: Ääniaalloilta parrasvaloihin. Helsinki: Tammi.

Närhi, Laura 2011. Platinaterveiset. WWW-dokumentti. <http://www.lauranarhi.fi/index.php/uutiset/platinaterveiset>. Päivitetty 5.4.2011. Luettu 2.10.2015.

On the Rocks 2015a. Ravintola. WWW-dokumentti. <http://rocks.fi/ravintola/>. Päivitetty 2015. Luettu 22.9.2015.

On the Rocks 2015b. Rock Around 7 nyt soitetaan aikaisin! WWW-dokumentti. <http://rocks.fi/2015/10/08/rock-around-7-nyt-soitetaan-aikaisin/>. Päivitetty 8.10.2015. Luettu 9.10.2015.

On the Rocks 2015c. Keikat. WWW-dokumentti. <http://rocks.fi/keikat/>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.10.2015.

Piha, Tiina 2013. Kannatetaan lämpimästi.. Facebook-kommentti. Keikat alkamaan aikasemmin -Facebook-sivu. https://www.facebook.com/keikatalkamaanaikaisemmin/posts/222772281219611?comment_id=789425&offset=0&total_comments=2&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D. Päivitetty 6.9.2013. Luettu 2.10.2015.

Puro, Jukka-Pekka 2006. Retoriikan historia. Helsinki: WSOY.

Puro, Ulla 2007. Reilua retoriikkaa. Helsinki: Työväen sivistysliitto.

Radio Rock 2015. Promoottori hämmästelee suomalaista klubikäytäntöä: "Olen taistellut sitä vastaan vuosikaudet". Videohaastattelu. <http://www.radiorock.fi/#!/post/54c262c5162ba5030082c1ba>. Päivitetty 23.1.2015. Katsottu 22.9.2015.

Rantanen, Miska 2000. Lepakkoluola. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

Ravintola Torvi 2015a. Esittely. WWW-dokumentti. <http://ravintolatorvi.fi/esittely/>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.9.2015.

Ravintola Torvi 2015b. Tekniikka & bändi-info. WWW-dokumentti. <http://ravintolatorvi.fi/esittely/>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2015.

Rumba 2010. Tavastian Lauantaidisko saa kaverin perjantain Keskiyö-klubista. Verkko-lehti. <http://www.rumba.fi/tavastian-lauantaidisko-saa-kaverin-perjantain-keskiyo-klubista-5202/>. Päivitetty 26.3.2010. Luettu 24.2.2014.

Rytmikorjaamo 2013. Uutiset. Rytmikorjaamon kevät tuo värikkään ohjelmiston ja lisää uudistuksia. WWW-dokumentti. <http://www.rytmikorjaamo.fi/ajankohtaista?expand=1#97>. Päivitetty 31.10.2013. Luettu 18.2.2014.

Rytmikorjaamo 2014. Historia pähkinänkuoressa. WWW-dokumentti. <http://www.rytmikorjaamo.com/info/historia-pahkinankuoressa/>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.2.2014.

Rytmikorjaamo 2015. Ohjelma. WWW-dokumentti. <http://www.rytmikorjaamo.fi/klubi>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Retorinen analyysi. Kvali-MOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_5.html. Päivitetty 2006. Luettu 21.9.2015.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Teemoittelu. Kvali-MOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html. Päivitetty 2006. Luettu 24.9.2015.

Seppä, Lassi 2013. Puhumattakaan, että keikkoja.. Facebook-kommentti. Keikat alkamaan aikasemmin -Facebook-sivu.
https://www.facebook.com/keikatalkamaanaikaisemmin/posts/223255661171273?comment_id=791231&offset=0&total_comments=38&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D . Päivitetty 7.9.2013. Luettu 2.10.2015.

Seppänen Hirvonen, Sanna-Kaisa 2014. Joukkovoimalla aiempien.. Facebook-kommentti. Anssi Kela -Facebook-sivu.
https://www.facebook.com/naamattu/posts/10152259908222920?comment_id=30242771&offset=0&total_comments=39&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R7%22%7D. Päivitetty 23.3.2014. Luettu 2.10.2015.

Sibeliustalo 2014. Finlandia-klubi. WWW-dokumentti.
<http://www.sibeliustalo.fi/tapahtumat/finlandia-klubi>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.2.2014.

Sillanpää, Merja 2002. Säännöstelty huvi: suomalainen ravintola 1900-luvulla. Tampereen yliopisto. Väitöskirja. PDF-dokumentti.
<http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.mikkeli.fi:2048/bk/951710/2002/saannos.pdf>. Päivitetty 2002. Luettu 28.9.2015.

Sillanpää, Saana 2014. Tullikamarin kulttuurikeskus 20 v – 1988-2008. Historiikki. WWW-dokumentti. <http://www.tampere.fi/tullikamari/historiikki/index.php?sivu=0>. Ei päivi-tystietoa. Luettu 15.2.2014.

Sirppiniemi, Ano 2013. Keikkakysely 2013: Mitä livekeikkojen yleisö haluaa? Blogi.
<http://teosto.fi/teosto/blogi/keikkakysely-2013-mit%C3%A4-livekeikkojen-yleis%C3%B6-haluaa>. Päivitetty 16.10.2013. Luettu 18.2.2014.

Stara 2014. Staran lukijat: Bändikeikkoja vaaditaan aikaisemmaksi. WWW-dokumentti. <http://www.stara.fi/2014/03/17/bandikeikkoja-vaaditaan-aikaisemmaksi/>. Päivitetty 17.3.2014. Luettu 22.9.2015.

Suisto live music club 2014. Tietoa. WWW-dokumentti.
<http://www.suisto.fi/?p=tietoa>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.2.2014.

Suisto live music club 2015. Tulevat tapahtumat. WWW-dokumentti.
<http://www.suisto.fi/>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.

Suomalainen, Ninni 2015. Uusi klubi Helsinkiin – markkinoidaan Tinderissä ja opetetaan twerkkausta. WWW-dokumentti.
http://yle.fi/ylex/uutiset/uusi_klubi_helsinkiin__markkinoidaan_tinderissa_ja_opetetaan_twerkkausta/3-7737035. Päivitetty 14.1.2015. Luettu 13.10.2015.

Suomen Jazz & Pop Arkisto 2014. Haka-kerho toi yhteen nuorison ja musiikin. WWW-dokumentti. <http://www.jazzpoparkisto.net/haka-kerho.php>. Päivitetty 2014. Luettu 11.2.2014.

Suomen Rock-klubien Liitto 2013a. Tietoja. Facebook-sivu.
https://www.facebook.com/klubiliitto/info?tab=page_info. Ei päivitystietoa. Luettu 22.9.2015.

Suomen Rock-klubien Liitto 2013b. Liiton jäsenet. Facebook-muistiinpano.
<https://www.facebook.com/notes/suomen-rock-klubien-liitto-ry/liiton-j%C3%A4senet/1425512697661728>. Päivitetty 18.10.2013. Luettu 25.9.2015.

Suuri musiikkietokirja 1991. 5: O – see. Keuruu: Otava.

Tamminen, Seppo & Sohlstén-Nedeström, Jemina 2012. Kampinkadun isäntä. PDF-tiedosto. http://www.hys.net/static/historia/Kampinkadun_isanta.pdf. Helsinki: Hämäläisten ylioppilassäätiö.

Tavastia-klubi 2014a. Pari sanaa 1970-luvusta: ”Meille kelpaakin nyt ainoastaan Tavastia-rock!”. WWW-dokumentti. <http://historia.tavastia.fi/70-luku>. Ei päivitystietoa. Luettu 12.2.2014.

Tavastia-klubi 2014b. Tavastian Lauantaidisko. WWW-dokumentti.
<http://www.tavastiaklubi.fi/lauantaidisko>. Ei päivitystietoa. Luettu 18.2.2014.

Tavastia-klubi 2015. Seuraavat tapahtumat. WWW-dokumentti.
<http://www.tavastiaklubi.fi/tapahtumat>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.10.2015.

The Circus 2014. Yrityksille. WWW-dokumentti. <http://www.thecircus.fi/yrityksille>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.2.2014.

The Circus 2015. Ohjelma. WWW-dokumentti. <http://www.thecircus.fi/ohjelma>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.10.2015.

Tienhaara, Tommi 2014. Voisit sinäkin.. Facebook-kommentti. Anssi Kela - Facebook-sivu.
https://www.facebook.com/naamattu/posts/10152259668437920?comment_id=30240580&offset=0&total_comments=59&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D. Päivitetty 23.3.2014. Luettu 2.10.2015.

Toivonen, Timo 2003. Kyllä salissa huutaa saa. Teoksessa Saaristo, Kimmo (toim.) Hyvää pahaa rock 'n' roll. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 19–39.

Tommiska, Riikka 2014. Samoin käy välillä.. Facebook-kommentti. Keikat alkamaan aikasemmin -Facebook-sivu. <https://fi-fi.facebook.com/keikatalkamaanaikaisemmin/posts/291146447715527>. Päivitetty 25.3.2014. Luettu 2.10.2015.

Torkki, Juhani 2006. Puhevalta – kuinka kuulijat vakuutetaan. Helsinki: Otava.

Tullikamari 2015a. Info. WWW-dokumentti. <http://www.tullikamari.net/fi/info>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.9.2015.

Tullikamari 2015b. Tampereen Klubi aikaistaa soittoaikojaan. WWW-dokumentti. <http://www.tullikamari.net/fi/uutiset/tampereen-klubi-aikaistaa-soittoaikojaan>. Päivitetty 20.8.2015. Luettu 22.9.2015.

Tullikamari 2015c. Klubi ohjelma. WWW-dokumentti. <http://www.tullikamari.net/fi/klubi/ohjelma>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.

Tullikamari 2015d. Pakkahuone ohjelma. WWW-dokumentti. <http://www.tullikamari.net/fi/pakkahuone/ohjelma>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.

Turtia, Kaarina 2005. Otavan uusi sivistyssanakirja 2005. Helsinki: Otava.

Turunen, Ari 2009. Ei onnistu! – vastustamisen kulttuurihistoriaa. Jyväskylä: Atena.

Tuulentie, Seija 2010. Retoriikka-analyysi laadullisen tutkimuksen lähestymistapana. Diaesitys. <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=075420d2-9b4f-4220-9bd2-19e3c6497dd5>. Päivitetty 22.2.2010. Luettu 24.9.2015.

Ukkonen, Risto 2015. Suomen suurimman rock-klubin evakko päätymässä – uudet tilat tulossa keskustan tuntumaan. Yle Oulu. WWW-dokumentti. http://yle.fi/uutiset/suomen_suurimman_rock-klubin_evakko_paattymassa_uudet_tilat_tulossa_keskustan_tuntumaan/8280282. Päivitetty 4.9.2015. Luettu 22.9.2015.

Vihreäkoski, Ticy 2014. Sä oot se työntekijä.. Facebook-kommentti. Anssi Kela - Facebook-sivu. https://www.facebook.com/naamattu/posts/10152259668437920?comment_id=30239423&offset=50&total_comments=59&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D. Päivitetty 23.3.2014. Luettu 2.10.2015.

Virgin Oil Co. 2011. Tietoja. Facebook-sivu. https://www.facebook.com/virginoilco/info?tab=page_info. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2015..

Virgin Oil Co. 2014. WWW-dokumentti. <http://www.virginoil.fi/>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.2.2014.

Väänänen, Samuli 2009. Samu Haber: Soittoaajat ovat Suomessa ihan p*rseestä! WWW-dokumentti. <http://www.voice.fi/musiikki/samu-haber-soittoaajat-ovat-suomessa-ihan-p-rseesta/1/7378>. Päivitetty 16.9.2009. Luettu 27.9.2015

Willadsen, Robert 2015. Samaa olen hämmästellyt.. Facebook-kommentti. Keikat alkamaan aikasemmin -Facebook-sivu. https://fi-fi.facebook.com/keikatalkamaanaikaisemmin/posts/430074890489348?comment_id=430350163795154&offset=0&total_comments=4&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R2%22%7D. Päivitetty 24.1.2015. Luettu 2.10.2015.

Ylikoski, Petri 1998. Kuinka argumentti voi epäonnistua? Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) Argumentti ja kritiikki - lukemisen, keskustelun ja vaikuuttamisen taidot. Tampere: Tammer-Paino Oy, 158–175.

Yo-talo 2015a. Historia. WWW-dokumentti. <http://yo-talo.fi/historia.php>. Päivitetty 2015. Luettu 25.9.2015.

Yo-talo 2015b. Ohjelma. WWW-dokumentti. <http://yo-talo.fi/>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.10.2015.